

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MINERVA 2019-2023
Strengthening Research Management and
Open Science Capacities of HEIs in Moldova and Armenia

Lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XX-a

(8 – 9 aprilie 2022)

Vol. 3

MASTERANZI (CICLUL II)

**Republica Moldova
Chișinău, 2022**

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2019-2023
Strengthening Research Management and
Open Science Capacities of HEIs in Moldova and Armenia

Culegere de lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XX-a

(8-9 aprilie 2022)

Vol. 3

MASTERANZI (CICLUL II)

Republica Moldova
Chișinău, 2022

CZU 082=135.1=111=161.1

S 58

Lucrări științifice ale simpozionului științific (8-9 aprilie 2022), Volumul III

Copyright 2022

Editori:

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, MD-2005, Telefon: + 37322224128, Fax: +37322221968, www.ase.md

Editura ASEM, Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59, ASEM, bloc B, b. 502, MD-2005, Telefon: + 37322402936, www.ase.md

Toate drepturile sunt rezervate

Editorii nu sunt responsabili pentru conținutul lucrărilor științifice publicate și nici de opiniile autorilor prezentate în acest Volum.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: Prof. univ., dr. hab., m.c. al AȘM Alexandru STRATAN

Membri:

Victoria COCIUG, dr., conf. univ., Prorector pentru Cercetare și Parteneriate, ASEM

Liliana STAVER, cercet. șt., Șef Serviciu Știință, ASEM

Roman LIVANDOVSKI, dr., conf. univ., Decan al Facultății „Business și Administrarea Afacerilor”, ASEM

Veaceslav ZAPOROJAN, dr., conf. univ., Decan al Facultății „Economie Generală și Drept”, ASEM

Ludmila COBZARI, dr. hab., prof. univ., Decan al Facultății „Finanțe”, ASEM

Lilia GRIGOROI, dr., conf. univ., Decan al Facultății „Contabilitate”, ASEM

Zinovia TOACĂ, dr., conf. univ., Decan al Facultății „Tehnologii Informaționale și Statistică Economică”, ASEM

Larisa DODU-GUGEA, dr., conf. univ., Decan al Facultății „Relații Economice Internaționale”, ASEM

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Simpozion Științific Internațional Tinerilor Cercetători : Ediția a 20-a, (8-9 aprilie 2022) : Culegere de lucrări științifice / colegiul de redacție: Alexandru Stratan (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2022 – . – ISBN 978-9975-3590-1-6.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Vol. 3. – 2022. – 58 p. : fig., tab. – Antetit.: Min. Educației și Cercet., Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Texte, rez.: lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – În red. aut. – ISBN 978-9975-3590-4-7 (PDF).

082=135.1=111=161.1

S 58

ISBN 978-9975-3590-4-7 (PDF).

DOI: 10.5281/zenodo.7542995

Acest Volum include lucrările științifice prezentate la Șimpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, 8-9 aprilie 2022, care s-a desfășurat în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), Chișinău, Republica Moldova.

Simpozionul a cuprins următoarele secțiuni:

SECȚIUNILE TEMATICE:

I. MASTERANZI (CILUL II)

Secțiunea: Dimensiuni social – economice și politice ale redresării economiei naționale și mondiale în perioada post-pandemică

II. STUDENȚI (CICLUL I), ELEVI (COLEGIU)

Secțiunea 1: Integrarea economică și cooperare internațională

Secțiunea 2: Managementul și dezvoltarea durabilă a afacerilor în sec.XXI

Secțiunea 3: Perspective de dezvoltare în sfera serviciilor: comerț, turism și alimentație publică

Secțiunea 4: Contabilitate, audit și analiză economică

Secțiunea 5: Tehnologii informaționale și securitate cibernetică

Secțiunea 6: Probleme actuale ale dreptului național public și privat. Provocări și perspective

Secțiunea 7: Contribuția ITC în dezvoltarea economiei digitale

Secțiunea 8: Finanțe și asigurări

Secțiunea 9: Resurse umane, afaceri publice și comunicare

Secțiunea 10: Tendințele marketingului modern

Secțiunea 11: Econometrie și statistică economică

Secțiunea 12: Aspecte teoretice și practici ale unei dezvoltări sustenabile a economiei naționale

Secțiunea 13: Aspecte teoretice și practice ale activității unităților economice

Secțiunea 14: Dezvoltarea instrumentelor și instituțiilor financiare la etapa actuală

International Scientific Conference “ Simpozion Științific al Tinerilor Cercetători, Ediția a XX-a” is a deliverable within MINERVA project” Strengthening research management and open science capacities of HEIs in Moldova and Armenia”, reference number 597912-EPP-1-2018-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP, funded by the European Union through the Erasmus + Programme 2014-2020, KA2 – Cooperation for innovation and the exchange, Key action 2 - Capacity Building in Higher Education..

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MINERVA 2019-2023
Strengthening Research Management and
Open Science Capacities of HEIs in Moldova and Armenia

„This project is funded by the European Commission. Financial support from the European Commission for this project does not constitute endorsement of content that reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.”

CUPRINS

PREZENTĂRI ÎN PLEN	6
FISCAL AND BUDGETARY CAUSES AND CONSEQUENCES OF EMIGRATION – THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA // CAUZELE ȘI CONSECINȚELE FISCALE ȘI BIGETARE ALE EMIGRAȚIEI – CAZUL REPUBLICII MOLDOVA <i>BALAN Ana, masterandă, Program: AFB</i>	7
SECȚIUNEA TEMATICĂ: DIMENSIUNI SOCIAL-ECONOMICE ȘI POLITICEALE REDRESĂRII ECONOMIEI NAȚIONALE ȘI MONDIALE ÎN PERIOADA POST-PANDEMICĂ	
TRANSFORMATION OF ENTERPRISES’ ORGANIZATIONAL CULTURE DURING THE PANDEMIC AND REMOTE EMPLOYMENT // ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ПРЕДПРИЯТИЙ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ И УДАЛЕННОЙ ЗАНЯТОСТИ <i>CAMINSCHI Olga, masterandă, program - AA</i>	18
EVOLUTIONARY TRENDS IN EXPORTS AND IMPORTS OF GOODS INTO IRELAND IN THE POST-PANDEMIC PERIOD // TENDINȚELE EVOLUȚIONISTE A EXPORTURILOR ȘI IMPORTURILOR DE MĂRFURI ÎN IRLANDA ÎN PERIOADA POST-PANDEMICĂ <i>BUTMALAI Valentina, masterandă</i>	25
THE EVOLUTION OF THE IMPACT OF THE CONSEQUENCES OF THE CRISES ON THE BUDGETARY-FISCAL INDICATORS AT NATIONAL LEVEL // EVOLUTIA IMPACTULUI CONSECINȚELOR CRIZELOR ASUPRA INDICATORILOR BUGETARI-FISCALI LA NIVEL NAȚIONAL <i>PROCA Rodica, masterand, Programm: AFB</i>	33
CLASIFICAREA ȘI EVALUAREA INSTRUMENTELOR FINANCIARE CONFORM IFRS 9 „INSTRUMENTE FINANCIARE” // CLASSIFICATION AND EVALUATION OF FINANCIAL INSTRUMENTS ACCORDING TO IFRS 9 „FINANCIAL INSTRUMENTS” <i>MOISEI Ana, masterandă, program: FCF</i>	40
THE IMPORTANCE OF ECONOMIC SECURITY IN MODERN WORLD // IMPORTANȚA SECURITĂȚII ECONOMICE ÎN LUMEA MODERNĂ <i>BABENKO YURIY, SHAPOVALOV YULIA</i> <i>RYBALCHENKO Lyudmila Vladimirovna</i>	46
DIGITALIZATION OF THE FOOD FIELD IN THE CONDITIONS OF THE „COVID-19” PANDEMIC // DIGITALIZAREA DOMENIULUI ALIMENTAR ÎN CONDIȚIILE PANDEMIEI „COVID-19” <i>COJOCARU CRINA-MARIA, stud. master., specialitatea: Management Hotelier</i>	51

VOLUMUL III

MASTERANZI (CICLUL II)

PREZENTĂRI ÎN PLEN

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359047.01>
CZU: [336.14:336.22]:331.556.41(478)

FISCAL AND BUDGETARY CAUSES AND CONSEQUENCES OF EMIGRATION – THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CAUZELE ȘI CONSECINȚELE FISCALE ȘI BIGETARE ALE EMIGRAȚIEI – CAZUL REPUBLICII MOLDOVA

BALAN Ana, masterandă, Program: AFB

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail author: balanursu@gmail.com

Rezumat. În ultima perioadă cercetătorii în economie încercă să evalueze consecințele migrației populației asupra economiei Moldovei. S-a demonstrat că migrația afectează economia Republicii Moldova atât negativ, cât și pozitiv, în funcție de starea actuală a economiei țării. Fiecare a treia gospodărie din Moldova primește bani din remitențe și pentru jumătate din aceste gospodării remitențele sunt singurul venit pe care îl au. Unde vor fi utilizate aceste venituri depinde de fiecare individ, în funcție de educația, mediul și cultura sa. Pentru a echilibra situația, este necesar ca conducerea țării să aprobe noi legi și strategii prin care să se decidă cele mai bune metode prin care să avantajeze beneficiarii finali a remitențelor în folosirea banilor în dezvoltarea economiei.

Cuvinte cheie. migrație, populație, dezvoltare, bunăstare, depopulare, șomeri, strategii.

JEL CLASSIFICATION: E62, F22, H69, O15, R23.

INTRODUCTION

Emigration is the process by which people leave one country to live in another. People emigrate for a variety of reasons, including increasing employment opportunities or improving their quality of life. Emigration affects the economy of the Republic of Moldova both negatively and positively, depending on the current state of the country's economy.

However, in recent years, starting with the year 2000, the Republic of Moldova registers a high level of emigration, with a significant impact at local and national level.

The Moldovan authorities must urgently approve and implement effective strategies to combat poverty and raise the living standards of citizens not only on paper but also in practice.

Purpose and objectives of the research is to examine the impact of migration on the budget of the Republic of Moldova. To analyze the factors that determine people to leave the country, leaving behind everything they have accumulated in a lifetime. Likewise, to analyze whether the State through its actions somehow influenced the stopping of this phenomenon.

Research methodology. The methodological and theoretical-scientific support used in carrying out the paper was, the normative acts and the laws in force, the Development Strategies, the surveys and the publications made by the Center for Demographic Research. The important source of information technology has also been used in particular by research by local scientists in the field. They were also used information taken from the news, statistical reports posted by the NBM and the National Bureau of Statistics on web – Internet pages.

CAUSES OF POPULATION EMIGRATION TO THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Because the Republic of Moldova is a politically and socially divided country incompetent politicians who turned this country into chaos, a part of the population felt the need to make the decision to go abroad for a better life.

A better life means a decent life. And a decent living is when from the salary you can afford to buy food for yourself and your family, pay for utilities, rent, pay for medical care, clothing, and also be able to save for unforeseen expenses.

By the National Institute for Economic Research under the Ministry of Education, Culture and Research at the beginning of 2019 they published the results of the study "What income can ensure a decent living in the Republic of Moldova?".

According to this study, the "rational consumption budget" is calculated for a family with two mature parents and two minor children. So for food would be necessary a healthy diet for a family of four, with two adults and two children, is 10 200 lei per month, based on average prices in February 2019, and for housing and communal services and other non-food expenses, at least over 14 700 lei per month. Thus, the total value of the rational consumption budget for a family of four people, taking into account the consumption basket, would be, on average, 24 955 lei per month. (Details regarding this study can be seen on the website <https://newsmaker.md/ro/noutati/sa-traiesti-decent-in-moldova-cum-adica-si-cat-costa-45628/>)

If that study had been done now, after two years of fighting the COVID 19 and after the sharp rise in the price of oil that led to an increase in the cost of goods and services, then I think the "rational consumption budget" would be much bigger.

According to the data of the National Bureau of Statistics in the third quarter of 2021, the average gross monthly gross earnings per unit in the real sector with 4 or more employees and all budgetary institutions amounted to 9 175.7 lei, increasing by 13.6% compared to the third quarter of 2020 and by 1.5% compared to the second quarter of 2021. (Fig.1)

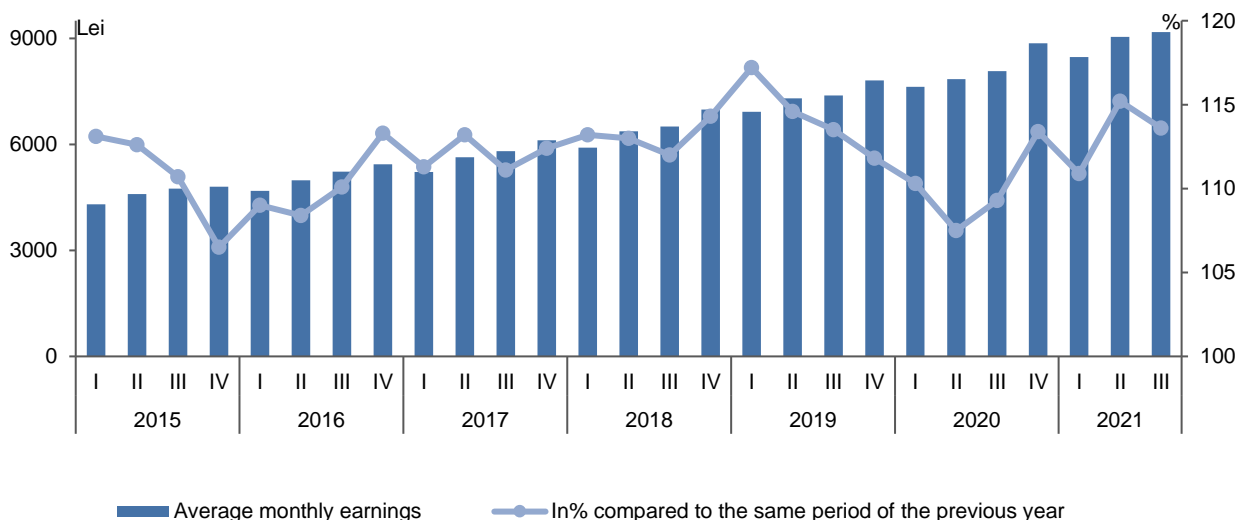

Figure 1: Evolution of average monthly earnings, by quarters, in 2015-2021

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7191>

The highest values of the average monthly earnings in the third quarter of 2021 were registered in the activities (Fig. 2)

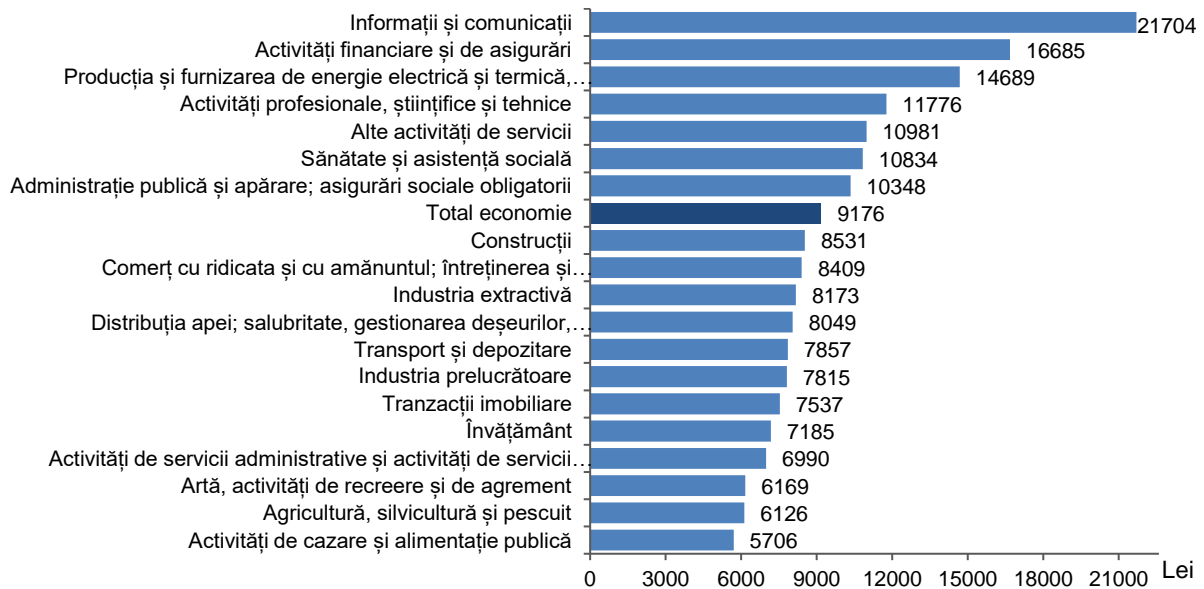

Figure 2: Gross average nominal monthly earnings in the third quarter of 2021, by economic activity

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7191>

- information and communications – 21703.6 lei;
- financial and insurance activities – 16684.9 lei;
- production and supply of electricity and heat, gas, hot water and air conditioning – 14689.4 lei.

The lowest values of the average monthly earnings were recorded in:

- accommodation and catering activities – 5706.4 lei;
- agriculture, forestry and fishing – 6126.0 lei;
- art, recreation and leisure activities – 6169.1 lei.

The people of the Republic of Moldova expect from the authorities to fulfill their obligations, to offer their people what they deserve, namely: high level of education, good health, people's well-being, existence of opportunities for self-realization, full use of labor (capitalization of the dividend demographic), social protection and social security, safe environment.

In the scientific publication “Analysis of the situation of the population in the Republic of Moldova” the authors mention that according to World Bank experts who studied the situation in the Republic of Moldova concluded that approx. 40% of the Republic's workforce Moldova is abroad.

According to them, Moldova is currently the poorest country in Europe. The Moldovan authorities conducted experiments on economic growth without job creation that led to the emigration of skilled workers abroad who send money home.

Remittances from abroad are an essential source of maintaining the well-being of the population, and every fourth household in the Republic of Moldova is dependent on remittances from abroad.

By approving the National Development Strategies: Preliminary Poverty Reduction Strategy 2000, Growth and Poverty Reduction Strategy (2004–2006), National Development Strategy 2008–

2011, National Development Strategy "Moldova 2020" - did not have the expected impact, that of improving people's lives.

The Government Decision nr.377 of 10 July 2020 explains that these failures can be attributed to the quality of the planning documents themselves. Among the weaknesses of the strategic planning documents, elaborated during the last 25 years, the following 3 are defining:

- excessive focus on the phenomenon of economic growth
- arbitrary setting of development priorities.
- limited quality of data and indicators.
- development strategies have failed to integrate into the core of administrative processes.
- the uncertain role assigned to national development strategies in the overall policy framework.
- generalized deficit of financial resources.
- generalized shortage of professional human resources in public administration.
- lack of general monitoring and evaluation framework.
- depreciation of the relevance of strategic planning.

FISCAL AND BUDGETARY CONSEQUENCES OF EMIGRATION TO THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Reducing emigration has an important reserve for improving the demographic and economic situation. With growth the number of people leaving for work has significantly increased the volume of transfers from abroad of individuals, with a registered influence on the main indicators macroeconomic. The increase in Gross Domestic Product in recent years is largely attributed to income remitted by Moldovan migrants working abroad.

According to the NBM Report from the Republic of Moldova, in 2020, the total volume of bank transfers of funds from abroad in favor of individuals from the Republic of Moldova amounted to \$1,486.74 million (Fig. 3).

The total value of USD transfers in 2020 increased by 21.6 percent compared to 2019 (\$ 1,222.89 million), including by 3.3 percentage points, mainly due to the appreciation of EUR against USD (calculations according to the official daily rates of the NBM).

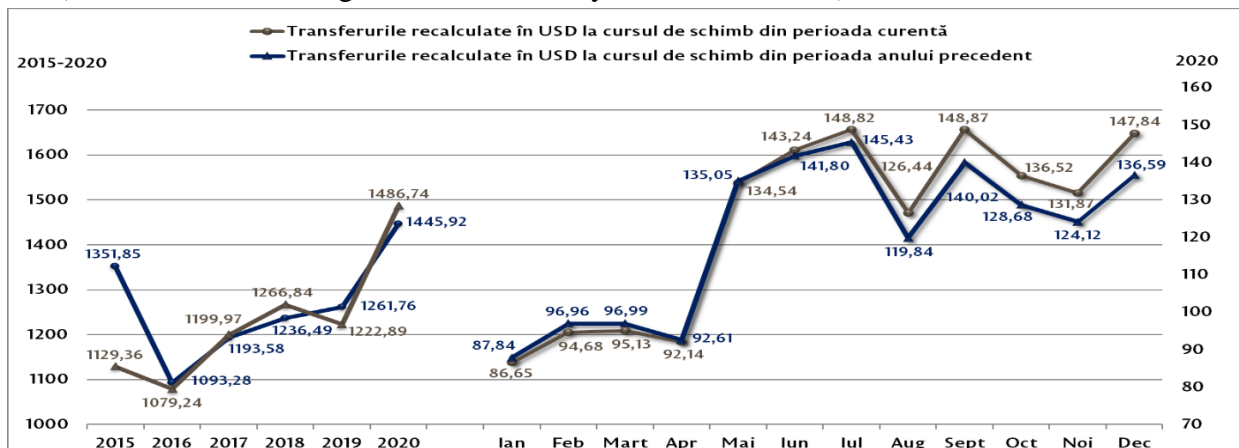

Figure 3: Evolution of the impact of USD / EUR and USD / RUB exchange rates on total transfers in 2020, million USD.

Source: BNM, Statistica operațiunilor bancare internaționale.

As mentioned above, permanent emigration, especially of young people, affects the demographic structure of the population of the Republic of Moldova.

The decrease in the number of people of reproductive age, who will no longer contribute to the reproduction of the population of the Republic of Moldova, leads to the aging process of the country's population, increasing the demographic burden, which is achieved through the processes of natural movement. In addition, the permanent migration of young people negatively affects the economy, on the one hand, by the loss of jobs and, on the other hand, by the fact that it is not compensated by remittances.

According to 2019 statistics, the depopulation process of the Republic of Moldova has continued, although the population of the Republic of Moldova is constantly moving in terms of the number of migrants and emigrants.

Of the total number of emigrants, about 43% are young people in the 20-29 and 30-39 age groups, 21% and 22% respectively. A similar situation is specific for immigrants, the same age groups have a share of about 42% of the total, (19% for the 20-29 age group and 23% for the 30-39 age group (Figure 4).

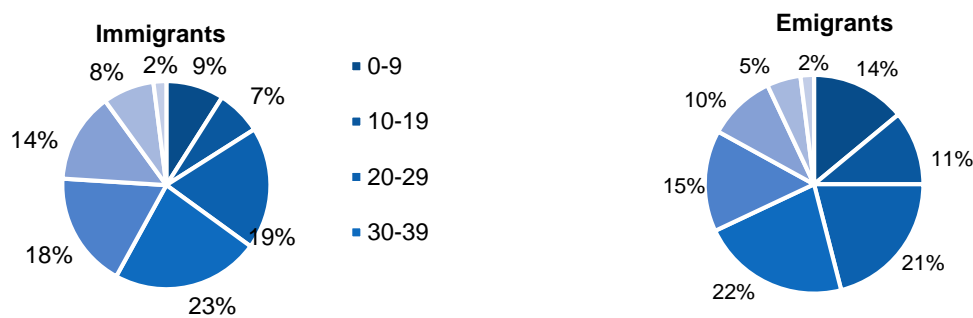

Figure 4. Distribution of immigrants and emigrants by age groups in 2019

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7057>

Economists talk about the importance of economic growth for the Republic of Moldova, which will contribute to expanding labor demand and increasing its costs. Given that declining population and aging population are a problem for most European economies, regional competition for labor is expected to increase in the coming decades, and the gap between living standards and wages in Moldova and other countries will increase.

The National Bureau of Statistics informs that, according to the results of the Labor Force Survey (AFM) 2, in the third quarter of 2021 the labor force (active population) of the Republic of Moldova, which includes the employed population and the unemployed, amounted to 908.3 thousand people, being in increase by 1.6% compared to the third quarter of 2020 (893.6 thousand).

In the labor force, the share of men (52.9%) was higher compared to that of women (47.1%), and the share of economically active people in rural areas was higher than the share in urban areas (56.4% and 43.6%, respectively).

The labor force participation rate of the population aged 15 and over (the proportion of the workforce aged 15 and over in the total population of the same age category) was 42.8%, up from the previous year (in third quarter 2020 - 41.5%) (Fig. 5). This indicator reached higher values among the male population - 48.8% compared to the female population - 37.7%. The respective average rates registered the following values: 47.4% in urban areas and 39.8% in rural areas.

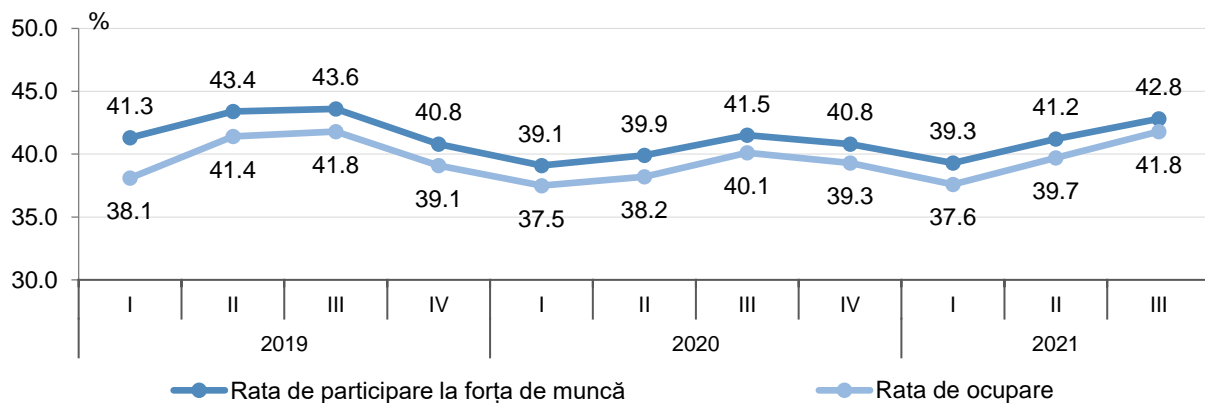

Figure 5: Evolution of labor force participation and employment rates, per quarter, years 2019-2021

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7199>

Unemployed population aged 15 and over in the third quarter of 2021 accounted for 1212.4 thousand people or 57.2% of the total population of the same age group, down 3.6% compared to the third quarter of 2020 (1257.4 thousand and 58.5% of the total population, respectively). Among the inactive population, the highest share, 48.1%, belongs to the category of pensioners. These are followed by the group of family carers (housewives) (13.6%) and the group of pupils and students (13.2%). Other inactive people also include people who do not work and are not looking for a job in Moldova, because they already have a job abroad or intend to work abroad (11.0% compared to 13.1% in the third quarter of 2020). Another group consists of people (declared by households) who went abroad to work or look for a job for a period of less than a year (5.6% or 67.6 thousand), the latter number being decrease. by 18.7% compared to the third quarter of 2020 (respectively 83.2 thousand). The rest are made up of other non-labor population. Men who have a job abroad or intend to go abroad predominate among men and people who go abroad to work or look for a job (18.7% and 9.5% for men, respectively compared to 5.5% and 2.8% for women, respectively) and Family care activities are more characteristic of women (22.3% compared to 1.5% for men) (Figure 6).

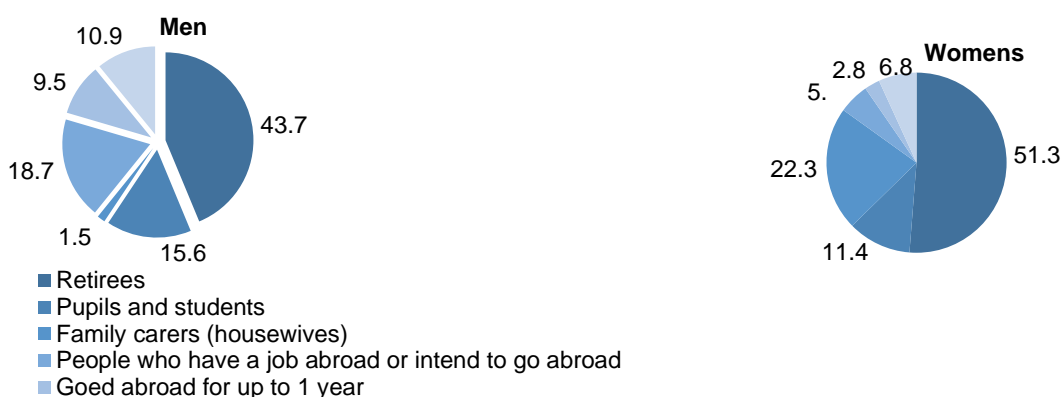

Fig. 6 Out-of-work population by category and sex, third quarter 2021, %

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7199>

As mentioned above, the disposable income of the population of the Republic of Moldova includes:

- income from work (both from wage activity and from individual agricultural and non-agricultural activity);
- property income;
- social benefits;
- **other income, including transfers from abroad.**

If we stop to analyze the living standards of the citizens of the Republic of Moldova, then we can remember the poverty rate. This indicator is influenced both positively and negatively by the mass emigration of the population.

As stated by NBS, in 2019 the **absolute poverty line** was on average 2095.13 lei per person per month and, respectively, the **absolute poverty rate** was 25.2%. At the same time, the threshold of **extreme poverty** was on average 1689.7 lei per month per person, and the **rate of extreme poverty** was 10.7%.

Extreme poverty line - the estimated value of food consumption needs based on consumption structure the least insured population.

The absolute poverty line - the value of the food basket and non - food, calculated as the sum of the cost of food consumption and expenditure on non - food products and services of households that spend on food an amount equal to the cost of consumption food.

The important factors that determine the level of well-being of the population are the environment of residence, the level of education and the main sources of income.

The poverty rate in 2019 in rural areas was 34.5% compared to 11.2% in urban areas. Also, the regional profile shows that the poverty level is much higher in the Southern region (40.4%), while in Chisinau it is much lower (4.4%) (Fig. 7)

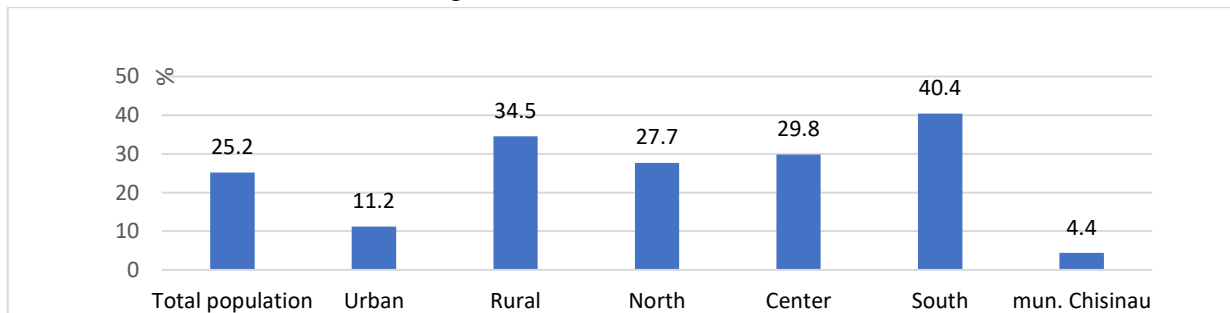

Figure 7. **Absolute poverty rate by area of residence and statistical regions 2019**

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6865>

Each additional level of education of the head of the household means a decrease in the poverty rate, from 78.3% for households where the head of the household has primary or no education, to 4.6% for households where the head of the household has higher education (Fig. 8). The probability of being poor is lower in the case of households with a higher level of training of the main breadwinner.

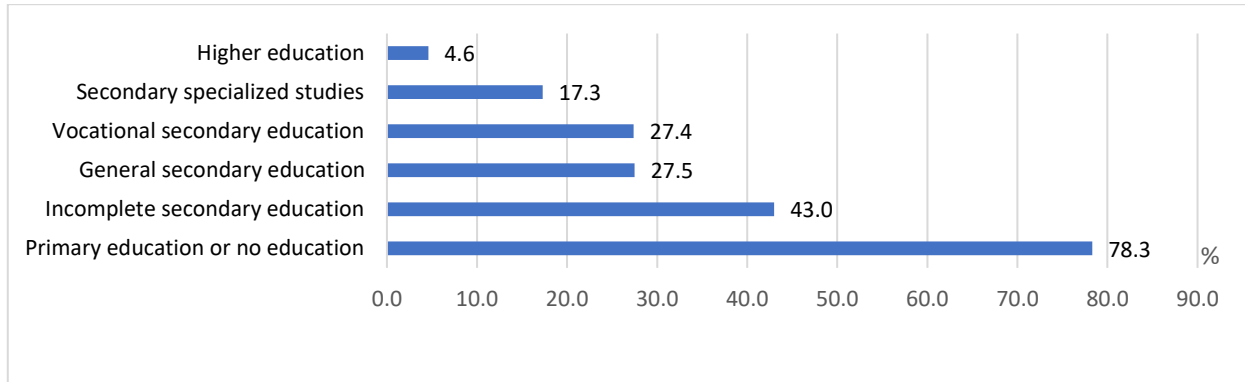

Figure 8. Absolute poverty rate according to the level of education of the head of the household in 2019

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6865>

Depending on the main source of income of the head of the household, the most vulnerable to poverty are households where the head of the household is employed in the agricultural sector (43.2%) or benefits from other transfers, such as social payments, alimony, scholarships, etc. (46.2%), as well as households with the head of the household being self-employed in the agricultural or pension sector (about 38% each) (Fig. 9)

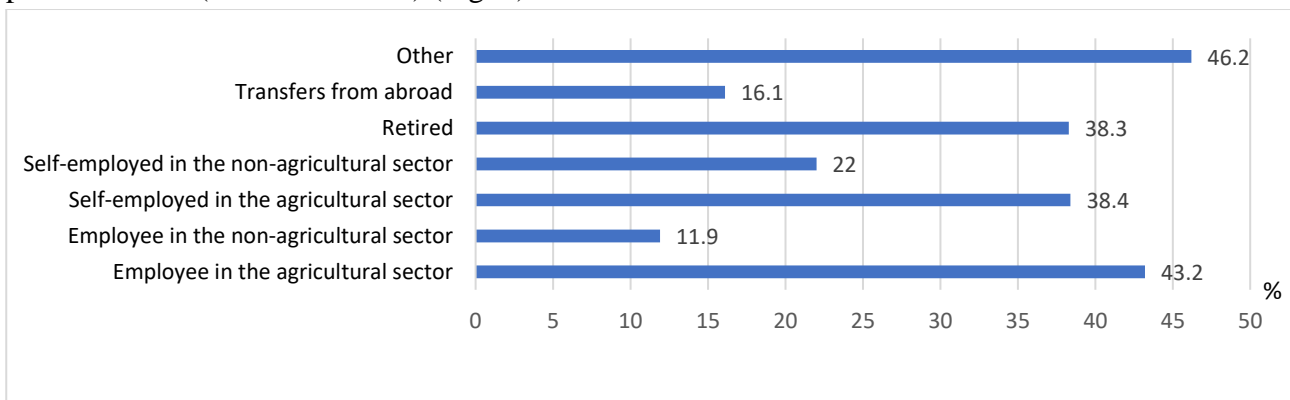

Figure 9. Absolute poverty rate according to the main source of income of the head of the household in 2019

Source: NBS <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6865>

Dr. Hab. in sociology, The National Institute for Economic Research, Mrs. Olga GAGAUZ, in her scientific paper “The current demographic situation and long-term evolutionary trends of the population of the Republic of Moldova”, mentions the moments of crisis in which the Republic of Moldova is.

She rightly pointed out when she wrote: "It will be difficult, but rather impossible to replace citizens who have left the country, labor market and society civil. No growth investments in the physical sector, capital and infrastructure, no use of remittances not can compensate for the variety lost human potential composed of young people and adults educated and able to work"

ACTIONS PLANNED FOR THE COMING YEARS BY THE STATE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN ORDER TO STOP THE MASS EMIGRATION OF THE POPULATION.

After analyzing the scientists in the country and those in abroad, the population of the Republic of Moldova will be declining in the coming years. Because for the most part the fertile population emigrates, and the elderly population remains in the country. Therefore, we lose the number of productive population, this phenomenon has a negative effect on the field socio-economic, demographic, political, cultural, etc.

Governments, as mentioned above, have developed and implemented Development Strategies that have not had the expected effect.

Analyzing, the failures and advantages of the respective strategies are working on the Moldova 2030 strategy.

The Moldova 2030 strategy is based on the principle human life cycle, rights and quality of life, and includes 4 pillars of sustainable development, with 10 corresponding long-term objectives, namely:

- sustainable and inclusive economy:
 - 1) increasing revenues from sustainable sources and mitigating inequalities economic;
 - 2) increasing people's access to physical infrastructure, public utilities and living conditions;
 - 3) improving working conditions and reducing informal employment;
- robust human and social capital:
 - 4) guaranteeing quality education for all and promoting opportunities lifelong learning;
 - 5) ensuring the fundamental right to the best physical health and mental;
 - 6) solid and inclusive social protection system;
 - 7) ensuring a work-life balance;
- honest and efficient institutions:
 - 8) ensuring efficient and inclusive governance and the rule of law;
 - 9) promoting a peaceful, secure and inclusive society;
- healthy environment:
 - 10) ensuring the fundamental right to a healthy and safe environment.

As stated in the document, "Achieving these goals, by applying the principle, no one should be lagging behind, will guide the Republic of Moldova towards sustainable development".

Let's hope that the Governors of the Republic of Moldova will start working and forgetting the political color and thinking about the people who voted for them and fought for freedom, democracy and well-being here in the country.

CONCLUSIONS

If things do not change for the better, economically, socially, demographically, culturally and last but not least politically, people will continue to leave the country and few will want to return.

The authorities, on the one hand, must take all possible measures to reduce emigration and, on the other hand, create conditions for the integration of returnees.

As described above, emigration has negative and positive effects on the economy.

Every third household in Moldova receives money from remittances and for half of these households' remittances are the only income they have. And in rural areas the dependence on remittances is even more pronounced.

Where these revenues will be used is up to each individual, depending on their education, background, and culture.

In some cases, the beneficiaries of these transfers invest the money in the purchase of valuable goods, for example apartments, houses, cars, etc. But there are also those who, together with their families, set up a business.

The Republic of Moldova needs people, not only for numbers but also for productivity.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

Online articles with author / authors

1. SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ ACTUALĂ ȘI TENDINȚE DE LUNGĂ DURATĂ ÎN EVOLUȚIA POPULAȚIEI A REPUBLICII MOLDOVA, autor Olga GAGAUZ, dr. hab. în sociologie, Institutul Național de Cercetări Economice.
2. Opțiuni privind valorificarea remitențelor și economiilor emigranților pentru dezvoltarea Republicii Moldova, Autori: Valeriu Prohnițchi Adrian Lupușor, Chișinău, Februarie -Aprilie 2013.
3. IMPACTUL MIGRAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA: ASPECTE DEMOGRAFICE ȘI ECONOMICE Dr. hab. Alexandru STRATAN Dr. Galina SAVELIEVA Cerc. șt. Vera COTELNIC Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM.
4. Sistemul Bugetar din Republica Moldova by Victor Artene (prezi.com)

Authorless online articles

1. <https://newsmaker.md/ro/noutati/sa-traiesti-decent-in-moldova-cum-adica-si-cat-costa-45628/>
2. <https://nas.gov.md/libview.php?l=ro&idc=360&id=5702&t=/Mass-media/Noutati/Cuantumul-salariului-mediulunar-pe-economie-prognozat-pentru-anul-2022>
3. <https://stiri.md/article/international/germania-a-inregistrat-o-crestere-economica-sub-asteptari>
4. Metodologie_saracie.pdf (gov.md)
5. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_nationale_de_dezvoltare_moldova_2030-t.pdf
6. http://bma.gov.md/sites/default/files/media/ra_pme_2014-2018_0.pdf
7. <https://www.totcum.com/consecintele-migratiei-cauze/>
8. <https://www.presedinte.md/files/media/OLGA%20GAGAUZ.pdf>
9. https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/PSA_RO.pdf
10. https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd1266/files/documents/MOLDOVA%20GMDAC%20Report%202021.04.22_rev-IOM_cleaned.pdf
11. https://ince.md/uploads/files/1587453441_met_36.pdf

Online statistical articles

1. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7191>
2. http://bma.gov.md/sites/default/files/media/ra_pme_2014-2018_0.pdf
3. <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-transferurilor-de-mijloace-banesti-din-strainatate-efectuate-favoarea-33>

Scientific advisor: ANDREI PETROIA, dr.,

Director, Center for Financial and Budgetary Consulting and Analysis,
Associate Professor, Economic Studies Academy of Moldova

61, Banulescu-Bodoni Street

e-mail: petroia5@hotmail.com

SECȚIUNEA TEMATICĂ:

DIMENSIUNI SOCIAL-ECONOMICE ȘI POLITICEALE REDRESĂRII ECONOMIEI NAȚIONALE ȘI MONDIALE ÎN PERIOADA POST- PANDEMICĂ

TRANSFORMATION OF ENTERPRISES' ORGANIZATIONAL CULTURE DURING THE PANDEMIC AND REMOTE EMPLOYMENT

ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ПРЕДПРИЯТИЙ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ И УДАЛЕННОЙ ЗАНЯТОСТИ

CAMINSCHI Olga, masterandă, program - AA

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
E-mail: olga.caminschi@mail.ru

Abstract. Annotation: In the conditions of the modern world, the relationship between the effectiveness of the organization and its organizational culture has increased markedly. Being an integral part of the enterprise, organizational culture has undergone a number of changes during the pandemic and remote work. In this regard, it is necessary to study all aspects of the development and adaptation of organizational culture in the conditions set by modern realities. The relevance of the topic is due to the need for timely diagnosis and improvement of organizational culture in order to increase the efficiency of enterprises in a post-pandemic environment. In the process of conducting research, methods of induction and deduction, observation, modeling and comparison were used. The obtained results of the research made it possible to draw up a number of recommendations for improving the organizational culture of the enterprise.

Key words: organizational culture, COVID-19, enterprises, personnel management system, home-office, adaptation, development, motivation, control.

JEL CLASSIFICATION: M140

I. ОРГАНИЗАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА. ОСНОВНЫЕ ПОНЯТИЯ И ХАРАКТЕРИСТИКИ

В условиях динамичных социо-экономических изменений, организационная культура является одним из основных факторов, оказывающих влияние на деятельность организации. Актуальность исследований в области изучения трансформации организационной культуры в период пандемии, а также пост-пандемии сформирована за счёт необходимости совершенствования методик диагностики культуры и повышению уровня её функционирования в различных неопределённых условиях. Информационной базой для проведения исследований выступили научные работы как зарубежных, так и национальных авторов. Были применены такие методы исследований, как: наблюдение, дедукция и индукция, аналогия, сравнение и моделирование.

Понятие организационной культуры формирует, в первую очередь, ценности компании и модели поведения, которые разделяются абсолютным большинством членов организации. Будучи комплексной системой, состоящей из различных элементов и факторов влияния, организационная культура выполняет ряд функций, среди которых:

1) Нормативно-регулирующая (самоидентификация сотрудников с организацией, установление регулирующих норм поведения, формирование приверженности к организации);

2) Коммуникационная (посредством установления норм делового поведения и общения, а также деловой этики нормализуются коммуникационные потоки);

3) Мотивирующая (принадлежность к организации с высоким уровнем организационной культуры оказывает сильное мотивирующее воздействие);

4) Стабилизационная (повышает сплоченность коллектива, развивает систему социальной стабильности в организации, приводит к общему согласовыванию действий).

Организационная культура положительно влияет на все стороны деятельности организации, поскольку обеспечивает соответствующий деловой уровень контактов между сотрудниками, с поставщиками и клиентами. Кроме того, организационная культура влияет и на качество производимого товара, формирует имидж компании.

В процессе проведения диагностики организационной культуры любого предприятия, выделяют три уровня культуры, представленные в таблице 1.1.

Таблица 1.1. Уровни организационной культуры предприятия

<i>Поверхностный</i>	<i>Ценностный</i>	<i>Глубинный</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Технология • Архитектура • Стиль одежды • Рабочее место • Символы, ритуалы 	<ul style="list-style-type: none"> • Моральные взгляды • Этические правила • Стратегия • Философия • Ценности 	<ul style="list-style-type: none"> • Понимание реальности • Отношение к человеку и деятельности • Верования и убеждения • Национальный менталитет

Источник: разработан автором

Анализируя те или иные элементы организационной культуры, а также классифицируя их в соответствии с определенным набором характеристик, происходит определение типа оргкультуры на уровне предприятия. Согласно типологии, разработанной К.Камероном и Р.Куинном, выделяют 4 основных типа организационной культуры предприятия в рамках измерений гибкость-стабильность и внутренний-внешний фокус: клановая, адхократическая, иерархическая и рыночная. Названные типы оргкультуры были сформулированы на основании статистического анализа 39 основных индикаторов, образующих базовый набор измерителей эффективности деятельности организации.

- *Адхократический тип* организационной культуры характеризуется поощрением личной инициативы, свободой действий со стороны сотрудников, а место работы оценивается как предпринимательское и творческое. Преобладает стремление к новаторству и экспериментированию.
- *Клановый тип* отличается схожестью компании с большой семьёй, где лидеры выступают в качестве воспитателей. Особенно ценятся преданность и традиции.
- *Иерархическая* организационная культура (бюрократический тип) характеризуется как формализованное и структурированное место работы. Все процессы регламентированы и строго определены процедурами. Лидеры выступают в роли координаторов и организаторов.
- *Рыночный тип* культуры встречается в компаниях, ориентированных на результат. Заметно соперничество между сотрудниками и высокая целеустремленность. Лидеры зачастую требовательны, компания стремится к повышению конкурентоспособности.

Стоит отметить, что зачастую в компаниях не встречается абсолютных типов организационной культуры, а преобладает симбиоз определенных характеристик всех 4 видов. Это, в свою очередь, формирует индивидуальность организации. Для реализации культуры как таковой, были выделены механизмы, посредством которых она проявляется. На рисунке 1.1 представлены основные механизмы организационной культуры.

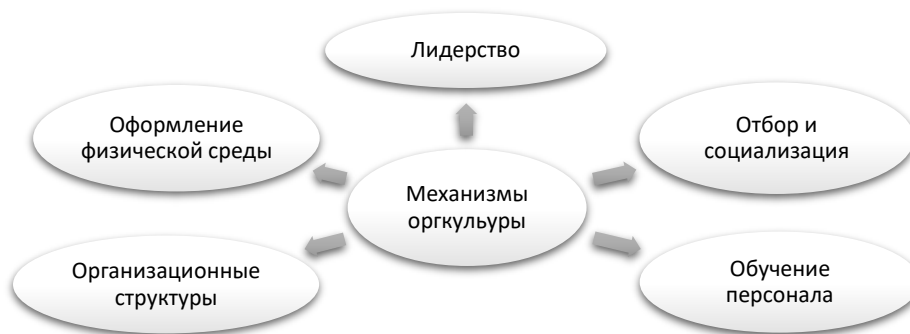

Рисунок 1.1 Механизмы организационной культуры предприятия

Источник: разработан автором

Будучи системой общепринятых в организации ценностей, представлений и подходов к достижению результатов, организационная культура бесспорно является предметом для множества исследований, а своевременная диагностика и анализ полученных результатов является одним из факторов успеха организации. Таким образом, повышение уровня организационной культуры или наиболее приближенное её соответствие заданным характеристикам, посредством своих механизмов и выполняемых функций, в конечном итоге приведёт к повышению эффективности деятельности предприятия в целом. Исходя из этого, в соответствии с различными факторами как внешней, так и внутренней среды, организационная культура неоднократно претерпевает изменения в период существования организации. Все эти изменения должны соответствовать нормальному реагированию к изменениям факторов влияния, а также быть результатом грамотного менеджмента.

II. ИЗМЕНЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ БАНКОВСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ И УДАЛЕННОЙ ЗАНЯТОСТИ

Любая экономическая единица в любой период своего существования находится под прямым или косвенным влиянием тех или иных факторов как внутренней, так и внешней среды. Поскольку одними из характеристик внешней среды организации являются динамичность и неопределённость, предприятию свойственна некая переменчивость и адаптация к новым условиям и изменениям для сохранения собственной стабильности. Будучи одним из таких факторов внешней среды, пандемия COVID-19 внесла свои корректировки в организационную культуру предприятий как с точки зрения системного подхода, так и отдельных её элементов.

1) Поскольку одним из глобальных результатов появления пандемии стало распространение удаленного типа занятости, пандемия способствовала применению новых технологий и усиленной цифровизации. Активный рост показателя заметен после провозглашения Распоряжения №1 от 18 марта 2020 года Комиссии по чрезвычайным ситуациям Республики Молдова об организации деятельности частных и государственных

учреждений путём использования информационно-коммуникационных технологий [1]. В этих условиях, основными задачами являлись: ускоренная обработка данных; наиболее рациональное сокращение вспомогательных процессов; уменьшение количества решений, принимаемых одним лицом; предоставление полного объёма информации для принятия решений. Цифровизация осуществляется посредством выполнения задач на трёх основных этапах: планирование, обучение персонала и отказ от устаревших технологий. Обучение персонала, являясь одной из рефлексий организационной культуры, также вышло на новый-диджитализированный уровень, поскольку предполагает активную адаптацию к применению новых технологических разработок для поддержания нормальной деятельности сотрудников на расстоянии. В рамках изучения деятельности коммерческих банков Республики Молдова, BC FinComBank SA в частности, был замечен активный переход на удаленную работу сотрудников различных департаментов. В период локдауна были закрыты все филиалы и агентства, однако после объявления новых условий Комиссией по Чрезвычайным ситуациям РМ, филиалы возобновили деятельность с условием соблюдения рекомендованных мер безопасности. Касательно бэк офиса, был осуществлен перевод около 90% сотрудников на удалённую работу. Так, проанализировав выборку из 20 сотрудников департамента Развития Бизнеса, на удалённую работу в период пандемии перешли 17 сотрудников, что составляет 85%. Стоит отметить, что для обеспечения деятельности, новое рабочее место сотрудников («home-office») было оснащено всей необходимой техникой. В то же время, для поддержания коммуникации с этими сотрудниками, были налажены новые каналы, например: Microsoft Teams, Google Meet и др. Безусловно, переход к удаленной занятости оказал влияние на деятельность и загруженность персонала. Помимо эффекта «отсутствие контроля – уменьшение производительности», был замечен противоположный – переработка. В этих условиях лидерам команд следует проанализировать заданные ежедневные задачи, проработать с сотрудниками их самоменеджмент. Поскольку переработка осуществляется только по личной инициативе и работодатель вправе не выплачивать за дополнительные часы, зачастую она оценивается как положительное явление. Однако, переработка очень часто приводит к «выгоранию» сотрудников, переутомлению и, как следствие, уменьшению мотивации и работоспособности в целом.

2) В период пандемии был нарушен баланс профессиональной нагрузки и степени угрозы для здоровья сотрудников (второй уровень пирамиды Маслоу). Заметно особое фокусирование на обеспечении безопасности как для персонала, так и для клиентов предприятия. В этих условиях, экстренная разработка ряда мер по обеспечению безопасной деятельности стала одной из наиболее приоритетных задач как с точки зрения требования законодательства, так и для стимулирования ощущения безопасности персонала. Таким образом, если ранее безопасность была среди прочих рядовых ценностей организации, в период пандемии она стала передовой. Причём это изменение характерно для всех типов организационной культуры. В результате повышенного требования к обеспечению безопасности, претерпевал изменения и первый – поверхностный уровень культуры. В офисах и филиалах банков были обозначены «зелёные» зоны с обозначением минимально допустимого расстояния между сотрудниками и клиентами, стали активно использовать санитайзеры и принимать прочие меры защиты (ношение защитных масок, перчаток и др).

Активно стали размещаться плакаты и предупреждающие знаки о необходимости соблюдения мер безопасности.

3) Для обеспечения бесперебойной деятельности организации даже в период пандемии, удаленная занятость была принята как практически единственная подходящая альтернатива. Однако удаленная занятость и так называемый «home-office» требуют переосмысления работы с персоналом и изменения курса привычного сотрудничества. Удаленная занятость – это внесение изменений в бизнес-процессы и адаптация персонала к ним. На данном этапе организационная культура посредством своего стиля менеджмента осуществляет ускоренную адаптацию и внедрение персонала. Иными словами, лидеры принимают роль организаторов и координаторов. Здесь же наблюдается развитие межличностных отношений сотрудников в вопросах технологической поддержки. Кроме этого, очень важным аспектом перехода к дистанционной работе является обеспечение коммуникаций с персоналом. Благодаря различным каналам коммуникаций, тим-лидеры взаимодействуют со своей командой, получают обратную связь, осуществляют контроль над информированностью сотрудников. Стоит отметить, что будучи по определению общепринятыми нормами поведения, организационная культура в период пандемии была направлена на формирование командного духа благодаря стремлению к обеспечению коммуникаций и проведению различных онлайн-митингов. Поскольку большинство сотрудников, переведённых на удаленную работу, были заняты бизнес-процессами бэк офиса, это способствовало изменению ряда регламентов по ведению деятельности департаментов. Так, если ранее все исключения согласовывались посредством подписания протоколов одним лицом, после перехода на удалённую работу протоколы подписываются несколькими лицами электронной подписью. Таким образом, появилась ещё одна точка контроля. В этих условиях очень важно обеспечить информированность сотрудников о проводимых изменениях. С этой целью, в отделе кредитования физических лиц BC FinComBank SA проводились ежедневные утренние митинги «Stand Up», на которых обсуждались внедренные и планируемые изменения. Это оказало благоприятное влияние на формирование обратной связи и поддержание командного духа.

4) Значительное изменение заметно и в системе мотивации и контроля персонала. Поскольку производительность труда зависит в том числе от степени контроля, организации необходимо было внедрение новых способов удаленного контроля: идентификация сотрудника, присутствие на различных информационных площадках, активное применение системы оценки эффективности работы персонала - KPI. Например, для контроля деятельности сотрудников департамента кредитования физических лиц, была разработана система оценки основных показателей: количество рассмотренных кредитных проектов, среднее время рассмотрения, а также среднее время работы с филиалом. В соответствии с этими показателями проводилась оценка производительности труда персонала. Стоит отметить, что наряду с эффективным контролем, который не должен быть чрезмерно ощутим сотрудниками, важную роль играет система мотивации. В условиях ограниченных ресурсов, компании необходимо внедрять актуальные способы мотивации, среди которых: создание онлайн-комнат для детей сотрудников, которые также находятся на дистанционном обучении, проведение различных онлайн-марафонов с привлечением национальных или иностранных спикеров и т.д. Кроме того, компании уделяют внимание и материальной мотивации – были

сохранены выплаты заработной платы даже в период полного локдауна. Таким образом происходят изменения степени приверженности сотрудников к организации.

5) В период пандемии особенно важно является направленность не только на достижение результатов, но и оценка процессов. Лидеры непрерывно дискутируют со своей командой, разъясняют курс, в соответствии с которым компания движется в заданных условиях, дают понимание «будущего». За счёт этого вырабатывается уверенность сотрудников в продолжении деятельности, они идентифицируют себя как часть целостной системы. На данном этапе происходят изменения третьего – глубинного уровня организационной культуры. Необходимо сформировать единую систему представлений, в соответствии с которой будет происходить восприятие происходящего сотрудниками различных этнических групп и субкультур. Стоит отметить, что эти действия необходимы не только персоналу, но и клиентам. Уверенность в деятельности предприятия в условиях пандемии способствует повышению лояльности, а как результат – устойчивому развитию. Помимо прочего, стабильность является показателем и для инвесторов. Привлечение инвестиций в данный период невозможно без долгосрочного прогнозирования с учетом анализа кризисных точек пандемии. Таким образом, меняются привычные взаимоотношения организация-сотрудник, организация-клиент и организация-инвестор. Всё это, безусловно, является результатом трансформации организационной культуры. Формирование видения, что в период пандемии никто не может оставаться в стороне и что только общими усилиями возможно сохранить стабильность – один из ключевых убеждений.

6) Поскольку пандемия способствовала физическому отсутствию сотрудников на своих местах работы (оффлайн офисов или при удаленной занятости), возникла необходимость в замене сотрудников коллегами из других подразделений. В связи с этим, стала актуальной практика ротации персонала. Компании с организационной культурой, предусматривающей активное формирование одинаковых компетенций сотрудников различных подразделений, оказались более приспособлены к ограниченности человеческих ресурсов в определенные периоды времени. Таким образом, практика ротации стала одной из необходимостей с целью обеспечения бесперебойной работы департаментов и организации в целом. Многие банки в пост-ковидный период стали практиковать обмен опытом между сотрудниками фронт и бэк офисов. В результате это способствовало не только готовности к замене сотрудников в случае необходимости, но и к повышению квалификации сотрудников и улучшению бизнес-процессов.

7) Пандемия оказала влияние и на социальную ответственность предприятия. COVID-19 заставил изменить своё отношение компаний к благотворительности и установить приоритетность корпоративной социальной ответственности. Многие национальные компании оказали благотворительную помощь медицинским организациям и уязвимым группам населения. Некоторые предприятия практиковали благотворительность самих сотрудников, путём применения различных методик: сумма, которую сотрудник перечислял на счёт благотворительных компаний удваивалась за счёт организации и так далее. Всё это в конечном итоге приводит к повышению репутационного уровня предприятия. Таким образом, ВС FinComBank совместно с платежной системой MasterCard выпустили акцию, согласно которой держатели премиальных карт FinComBank Rompetrol имели возможность сделать бесплатный ПЦР тест на коронавирус в случае выполнения оговоренных условий. Это

способствовало повышению имиджа Банка за счёт участия в совместной благотворительной акции с MasterCard, поскольку акция значительно сэкономила денежные средства клиентов.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Организационная культура, будучи результатом формирования ценностей и общепринятых норм, безусловно оказывает влияние на деятельность предприятия. Своевременная диагностика организационной культуры позволяет провести анализ наиболее уязвимых её элементов с целью их устранения или совершенствования. Пандемия COVID-19 является и в настоящее время провокацией для многих организаций, поскольку оказала влияние на все факторы внешней и внутренней среды. Как показывает практика, компании с сильной организационной культурой оказались менее уязвимы, однако также попали под влияние пандемии. В связи с этим, становится очевидным необходимость непрерывного совершенствования системы организационной культуры предприятия, исследования всех её уровней и элементов. Для этого предлагаются следующие рекомендации:

➤ Непрерывная модернизация имеющихся технологий и внедрение новых. Использование передовых технологий позволит не только уменьшить издержки, но и приведёт, в результате обучения, к повышению квалификации персонала. В свою очередь постоянное обучение является мощным инструментом мотивации сотрудников.

➤ Обеспечение эффективной коммуникации. В процессе практики удалённой занятости, важным моментом является коммуникация с персоналом. При этом особое внимание стоит уделить обратной связи. Информирование сотрудника должно быть максимально эффективным, для этого возможно использовать различные методики, начиная от личных онлайн-встреч, до создания гидов по тем или иным изменениям и т.д.

➤ Формирование новых способов мотивации персонала. Не стоит забывать о традиционных методах мотивации персонала, однако современные реалии требуют современных решений. Привлечение адаптивных к новому образу жизни сотрудников методик мотивации способствуют увеличению их приверженности организации.

➤ Уделение большего внимания социальной ответственности. В период пандемии, одним из значимых факторов при формировании имиджа организации является её причастность к благотворительности.

Таким образом, организационная культура в период пандемии претерпела множество изменений, однако позволила компаниям сохранить стабильность и адаптироваться к новым реалиям.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Распоряжение N1 от 18 марта 2020 г. Комиссии по чрезвычайным ситуациям Республики Молдова. URL: <https://gov.md/ro/content/informatii-privind-coronavirus>
2. Эдгар Шейн, *Организационная культура и лидерство*, Питер, 2005. ISBN 5-318-00573-X
3. Р. Рюттенгер, *Культура предпринимательства*, Эком, 1992. ISBN 5-87373-001-6.

Coordonatorul științific: DOROGAIA Irina, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
E-mail: irina.dorogaia@mail.ru

EVOLUTIONARY TRENDS IN EXPORTS AND IMPORTS OF GOODS INTO IRELAND IN THE POST-PANDEMIC PERIOD

TENDINȚELE EVOLUȚIONISTE A EXPORTURILOR ȘI IMPORTURILOR DE MĂRFURI ÎN IRLANDA ÎN PERIOADA POST-PANDEMICĂ

BUTMALAI Valentina, masterandă

Programul: Administrarea Afacerilor Internaționale Euroregionale

Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați

România, Galați, str. Domnească 47, <https://transfrontaliera.ugal.ro/>

e-mail autor: valentina.butmalai14@gmail.com

***Abstract:** In the post-pandemic period, a major goal of the world's states is economic recovery, given that international trade in goods is a major factor in the development of the economy, for this reason and is an important topic for research. In particular, in the present research the author wishes to present what were the evolutionary trends of both exports of goods to Ireland and how imports evolved, what were the main directions of international trade in goods and which goods hold the main share in exports and imports of Ireland.*

***Key words:** export, import, Ireland, goods, post-pandemic*

JEL CLASSIFICATION: F1, F14, F15, P45

INTRODUCERE

Importanța temei este dată de faptul că activitățile specifice comerțului internațional între diferite țări reprezintă un factor major în creșterea nivelului de trai, oferirea de locuri de muncă și care permite consumatorilor să se bucure de o mai mare varietate de bunuri. Comerțul internațional a avut loc din cele mai vechi timpuri, dar în ultimii ani comerțul internațional a devenit din ce în ce mai important, deținând o pondere din ce în ce mai mare din PIB, pondere dedicată exporturilor și importurilor.

Obiectivele urmărite în cercetarea de față sunt ilustrarea importanței comerțului internațional de mărfuri, aprecierea principalelor tendințe evoluționiste a exporturilor și importurilor în perioada post-pandemică, dar și identificarea specificului comerțului internațional în Irlanda.

ANALIZĂ SUCCINTĂ A SURSELOR BIBLIOGRAFICE

Tema comerțului internațional este discutată de numeroși specialiști din diverse domenii din diferite țări, fiind o problemă comună la nivel mondial. David Ricardo a dezvoltat și publicat una dintre primele teorii ale comerțului internațional în 1817. În anii 1920, Eli Heckscher și Bertil Ohlin au oferit o teorie, numită modelul proporțiilor factorilor. Ideea este că o țară cu un raport ridicat dintre forță de muncă și capital va tinde să exporte bunuri care necesită forță de muncă intensă și invers. Teoriile Ricardo și Heckscher-Ohlin tind să prezică modele clare de specializare în comerț. O țară se va concentra pe un tip de industrie pentru export și un alt tip de industrie pentru import. De fapt, tipurile de industrii în care o țară exportă și tipurile în care importă nu sunt dramatic diferite. Acest

fapt a condus la accentuarea unei alte teorii a comerțului, dezvoltată de Paul Krugman și alții. Pe lângă conceptele teoretice sursa principală pentru această cercetare au fost reprezentate de datele statistice oficiale și rapoartele disponibile pe site-ul oficial al Centrului Oficial de Statistică a Irlandei.

METODELOGIA CERCETĂRII

Studiul se bazează pe analiza dinamicii principalilor indicatori al exporturilor și importurilor de mărfuri calculați de autor pe baza datelor oficiale. Metodele de cercetare utilizate în acest studiu sunt următoarele: metoda documentară, metoda datelor calitative și cantitative, metoda analizei și sintezei, metoda comparației, precum și metoda grafică.

REZULTATELE OBȚINUTE

Comerțul are un impact asupra vieții tuturor cetățenilor lumii, influențând gama de mărfuri disponibile pentru consum și locul unde sunt produse acele mărfuri. Impulsionat din ce în ce mai mult de schimburile de pe piață, comerțul modelează natura muncii și modul în care costurile și beneficiile muncii respective sunt distribuite în întreaga lume. Creșterea și dezvoltarea economică sunt strâns asociate cu fluxurile de bunuri și servicii între țări. [3, p. 19]

În continuare se propune spre analiză evoluția exporturilor și importurilor de mărfuri în Irlanda în perioada anilor 2016 – 2021.

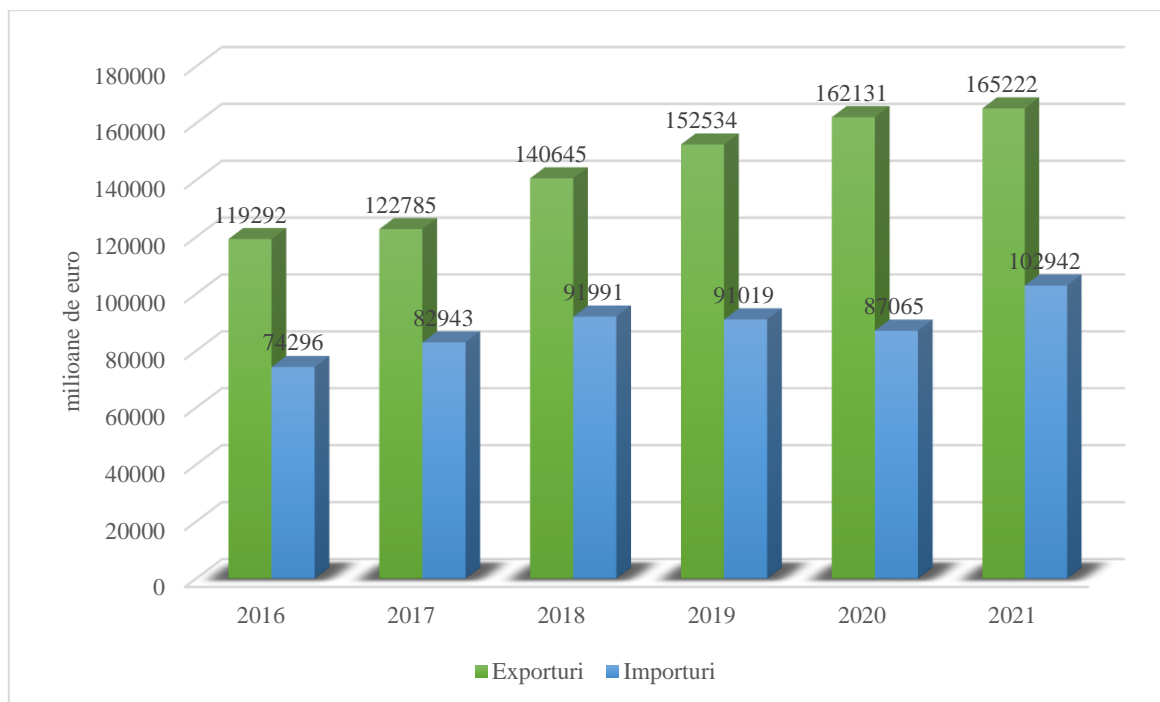

Figura 1. Evoluția exporturilor și importurilor totale de mărfuri în Irlanda

Sursă: elaborat de autor în baza datelor <https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 24.03.2022

Exporturile de bunuri ajustate sezonier au crescut cu 2 171 milioane de euro (+16%), atingând valoare de 15 500 de milioane de euro în ianuarie 2022, comparativ cu decembrie 2021, potrivit cifrelor preliminare. Importurile de bunuri ajustate sezonier au crescut cu 572 milioane euro (+6%), ajungând până la 10 227 milioane euro, ceea ce a condus la o creștere cu 1 599 milioane euro (+44%) a excedentului comercial ajustat sezonier până la 5 273 milioane euro în ianuarie 2022, comparativ cu luna precedentă al anului 2021.

Un produs care este vândut pe piața globală este încadrat în categoria activităților de export, iar un produs care este cumpărat de pe piața globală este considerat ca fiind o activitate de import. Importurile și exporturile sunt contabilizate în secțiunea de cont curent din balanța de plăți a unei țări. Comerțul global permite țărilor bogate să-și folosească resursele – de exemplu, forța de muncă, tehnologia sau capitalul – mai eficient. Diferitele țări sunt înzestrate cu diferite active și resurse naturale: pământ, forță de muncă, capital și tehnologie etc. Acest lucru le permite unor țări să producă același bun mai eficient - cu alte cuvinte, mai rapid și la costuri mai mici. Prin urmare, s-ar putea să-l vândă mai ieftin decât în alte țări. Dacă o țară nu poate produce eficient un articol, îl poate obține prin tranzacționarea cu o altă țară care poate. Aceasta este cunoscută ca specializare în comerțul internațional sau avantaj competitiv. [1, p. 67] Teoria avantajului competitiv a fost atribuită economistului politic englez David Ricardo. Avantajul competitiv este discutat în cartea lui Ricardo "On the Principles of Political Economy and Taxation", publicată în 1817. [4, p. 58]

În aceeași ordine de idei se dorește să se analizeze cum au fost repartizate geografic exporturile și importurile de mărfuri a Irlandei în perioada lunii ianuarie al anului 2022.

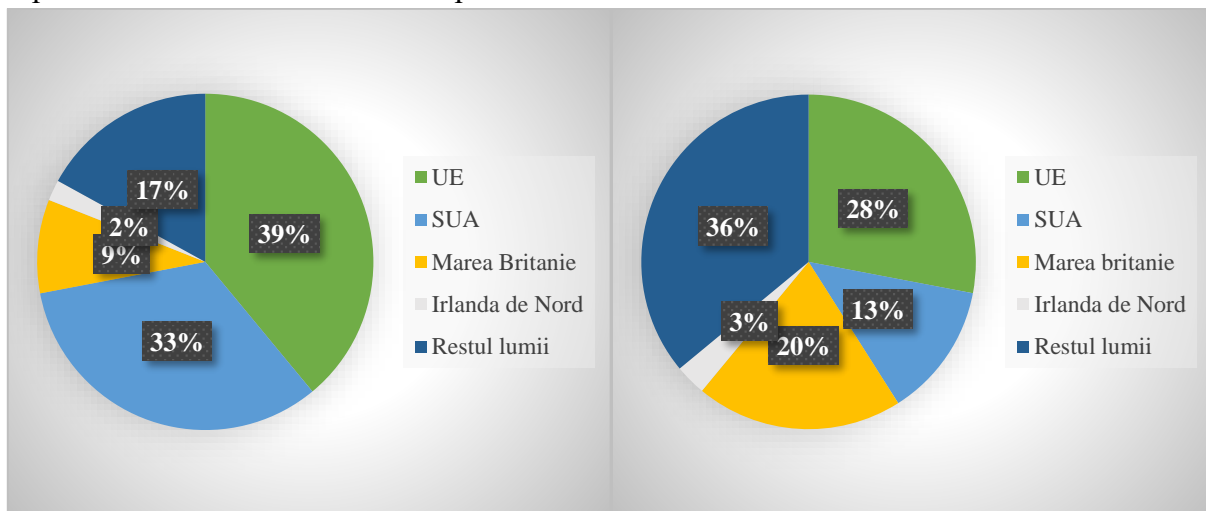

Figura 2. Defalcarea geografică a exporturilor totale în luna ianuarie 2022 (%)

Sursă: elaborat de autor în baza datelor

<https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 24.03.2022

Figura 3. Defalcarea geografică a importurilor totale în luna ianuarie 2022 (%)

Sursă: elaborat de autor în baza datelor

<https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 24.03.2022

Uniunea Europeană a reprezentat 6 500 milioane euro (39%) din totalul exporturilor de mărfuri în ianuarie 2022, dintre care 1 928 milioane euro au fost către Germania și 1 652 milioane euro către Belgia. Exporturile totale ale Uniunii Europene în ianuarie 2022 au crescut cu 1 994 milioane euro (+44%) comparativ cu ianuarie 2021.

Statele Unite ale Americii au fost principala destinație din afara Uniunii Europene, reprezentând 5 381 milioane euro (33%) din totalul exporturilor în ianuarie 2022.

Uniunea Europeană a reprezentat 2 570 milioane euro (28%) din totalul importurilor de bunuri în ianuarie 2022, ceea ce reprezintă o creștere de 348 milioane euro (+16%) față de ianuarie 2021.

Importurile din Marea Britanie au reprezentat 2 097 milioane euro (20%), din Statele Unite ale Americii respectiv 1 210 milioane euro (13%) și din China au atins 945 milioane euro (10%) și au fost principalele surse de import din afara Uniunii Europene.

Astfel, în cele ce urmează vom observa cum a evoluat în timp exporturile de mărfuri a Irlandei pe regiuni în perioada lunilor august al anului 2020 până în luna ianuarie al anului 2022.

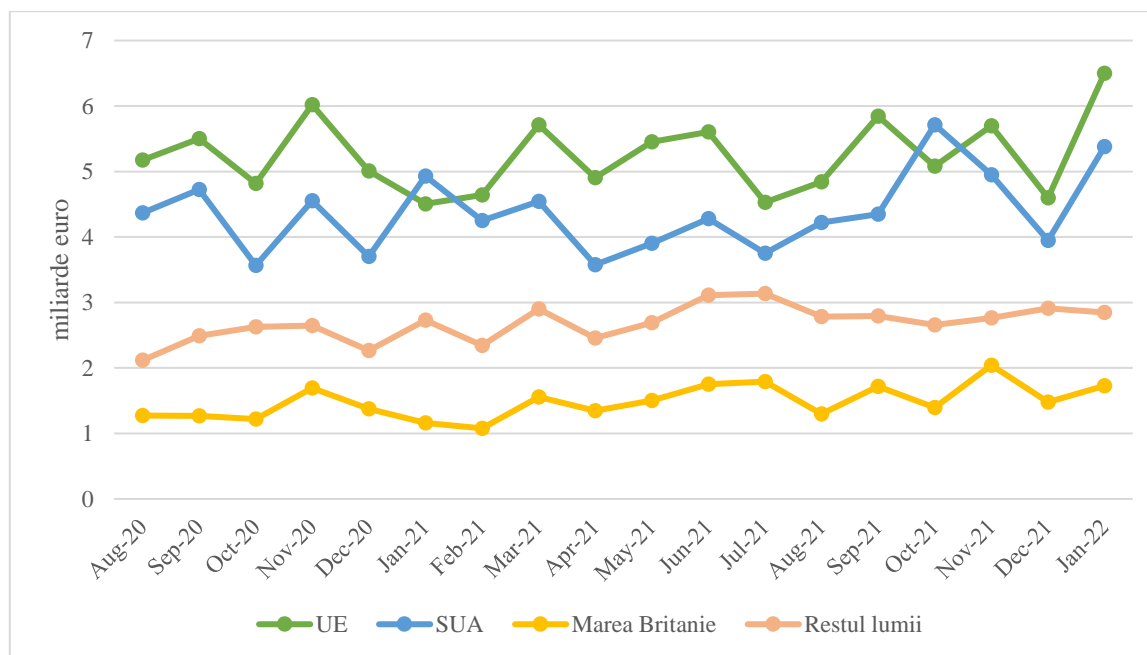

Figura 4. Evoluția exporturilor de mărfuri în Irlanda pe regiuni

Sursă: elaborat de autor în baza datelor <https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 24.03.2022

Corespunzător, putem observa cum a evoluat exportul de mărfuri în Irlanda pe perioada lunii august a anului 2020 până în luna ianuarie a anului 2022, respectiv exporturile în Marea Britanie în luna ianuarie a anului 2022 a constituit 1,728 miliarde euro fiind în creștere cu 0,251 miliarde euro comparativ cu luna decembrie a anului 2021 și cu 0,35 miliarde euro comparativ cu luna decembrie a anului 2020. Pe o poziție superioară se clasează exporturile Irlandei în restul țărilor lumii care în luna ianuarie 2022 a atins valoarea de 2,846 miliarde euro, în descreștere cu 0,067 miliarde euro comparativ cu luna decembrie al anului 2021. La cel mai înalt nivel se clasează exporturile în Statele Unite ale Americii și în Uniunea Europeană care au înregistrat mai multe variații de la lună la lună pe perioada analizată, în particular în luna ianuarie a anului 2022 exporturile în Statele Unite ale Americii au ajuns la 5,381 miliarde euro fiind în creștere cu 1,885 miliarde euro față de luna decembrie a anului 2021 și cu 2,129 miliarde euro față de aceeași perioadă a anului 2020. Exporturile în Uniunea Europeană au atins valoare de 6,5 miliarde euro în luna ianuarie al anului 2022 în creștere cu 1,903 miliarde euro față de luna decembrie a anului 2021 și cu 1,493 miliarde euro comparativ cu aceeași perioadă a anului 2020.

Corespunzător, în figura de mai jos vom remarca evoluția în timp a importurilor de mărfuri Irlandei pe regiuni în perioada lunilor august 2020 până în luna ianuarie 2022.

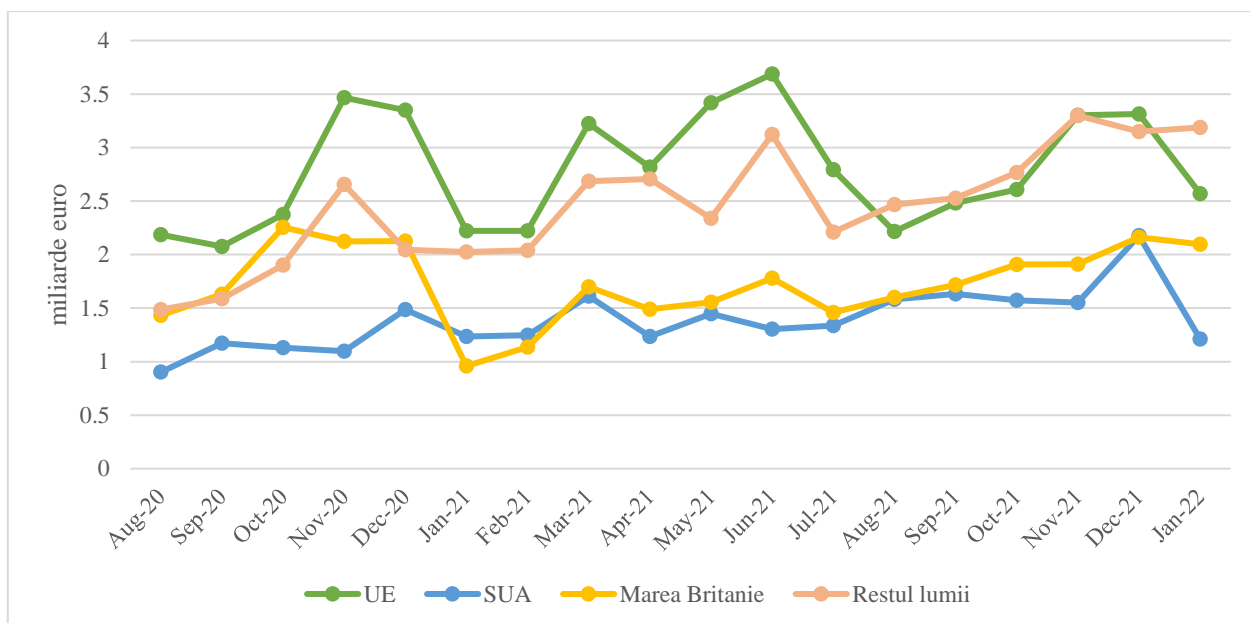

Figura 5. Evoluția importurilor de mărfuri în Irlanda pe regiuni

Sursă: elaborat de autor în baza datelor <https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 24.03.2022

Analizând evoluția importurilor de mărfuri în Irlanda, dacă în cazul exporturilor pozițiile principale le dețin Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană, la care s-a observat o majorare a exporturilor comparativ cu luna decembrie al anului 2021, în cazul importurilor constatăm că pozițiile principale le dețin alte țări ale lumii împreună cu Uniunea Europeană. Totodată se constată o descreștere a importurilor din Uniunea Europeană cu 0,743 miliarde euro față de perioada lunii decembrie a anului 2021.

Pe poziția a doua a importurilor de mărfuri în Irlanda se clasează celelalte țări ale lumii care au atins circa 3,189 miliarde euro în luna ianuarie a anului 2022 fiind în creștere cu 0,041 miliarde euro comparativ cu luna decembrie a anului 2021 și cu 1,145 miliarde euro față de luna decembrie a anului 2020. Corespunzător observăm că importurile din Marea Britanie au atins 2,097 miliarde euro în luna ianuarie a anului 2022 fiind în mică descreștere comparativ cu luna decembrie a anului 2021.

De asemenea, se constată o reducere a importurilor de mărfuri din Statele Unite ale Americii cu 0,966 miliarde de euro comparativ cu luna decembrie a anului 2021 și cu 0,276 miliarde euro față de luna decembrie a anului 2020.

Un excedent comercial contribuie la creșterea economică a unei țări. Când există mai multe exporturi, înseamnă că există un nivel ridicat de producție din fabricile și instalațiile industriale ale unei țări, precum și un număr mai mare de oameni care sunt angajați pentru a menține aceste fabrici în funcțiune. Atunci când o companie exportă un nivel ridicat de bunuri, acest lucru echivalează și cu un flux de fonduri în țară, care stimulează cheltuielile consumatorilor și contribuie la creșterea economică. O economie sănătoasă este aceea în care atât exporturile, cât și importurile înregistrează o creștere. Acest lucru indică de obicei puterea economică și un excedent sau deficit comercial sustenabil. Dacă exporturile sunt în creștere, dar importurile au scăzut semnificativ, poate indica faptul că economiile străine sunt într-o formă mai bună decât economia internă. În schimb, dacă exporturile scad brusc, dar importurile cresc, acest lucru poate indica că economia internă se descurcă mai bine decât în celelalte țări. Relația dintre importurile și exporturile unei națiuni și cursul său de schimb este complicată deoarece există o buclă constantă de feedback între comerțul internațional și

modul în care este evaluată moneda unei țări. Cursul de schimb are un efect asupra excedentului sau deficitului comercial, care la rândul său afectează cursul de schimb și așa mai departe. În general, însă, o monedă națională mai slabă stimulează exporturile și face importurile mai scumpe. În schimb, o monedă națională puternică împiedică exporturile și face importurile mai ieftine. [2, p. 167]

În continuare, se propune spre analiză evoluția exporturilor Irlandei clasificate pe tipuri de mărfuri comparativ cu perioada precedentă.

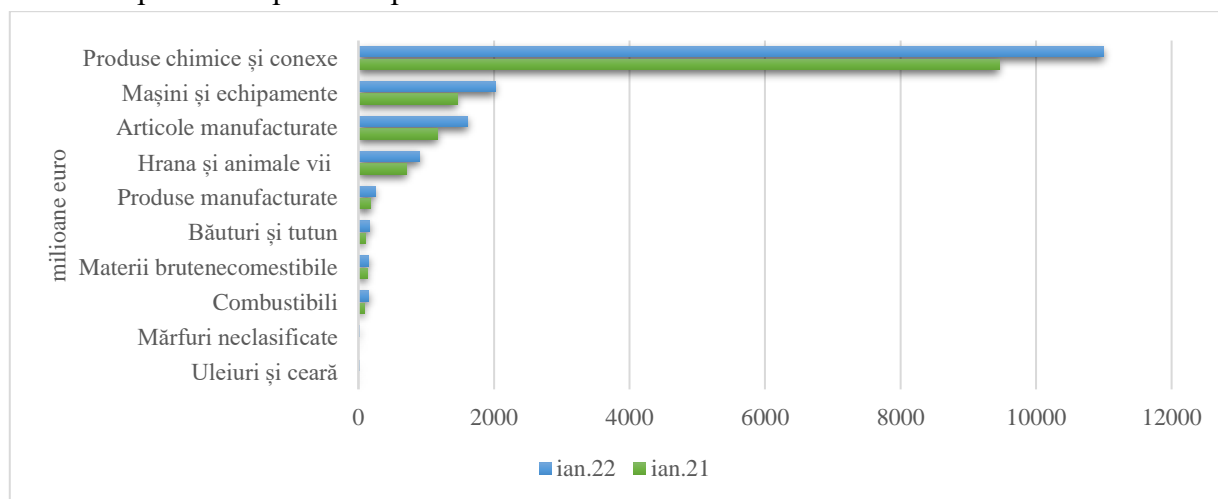

Figura 6. Exporturile în Irlanda - clasificare pe tipuri de mărfuri

Sursă: elaborat de autor în baza datelor <https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 25.03.2022

Valoarea neajustată a exporturilor de mărfuri pentru ianuarie 2022 a fost de 16 456 milioane euro, reprezentând o creștere de 3 126 milioane euro (+23%) față de ianuarie 2021.

Produsele industriale au reprezentat 15 552 milioane euro (95%) din totalul exporturilor în ianuarie 2022. Aceasta reprezintă o creștere de 2 838 milioane euro (+22%) în comparație cu ianuarie 2021. Dintre acestea, 6 080 milioane euro au fost exportate către Uniunea Europeană, 5 355 milioane euro pentru Statele Unite ale Americii și 1 420 milioane euro pentru Marea Britanie. Produsele agricole au reprezentat 652 milioane euro (4%) din totalul exporturilor.

Exporturile de produse medicale și farmaceutice au crescut cu 1 272 milioane euro (+21%) ajungând la 7 217 milioane euro în ianuarie 2022, comparativ cu ianuarie 2021. Aceasta a reprezentat 44% din valoarea exporturilor de produse chimice și conexe.

Exporturile de mașini, echipamente și aparate electrice au crescut cu 412 milioane euro (+59%), ajungând până la 1 108 milioane euro în ianuarie 2022.

Exporturile de aparate profesionale, științifice și de control au crescut cu 211 milioane euro (+42%), ajungând până la 710 milioane euro în ianuarie 2022.

Exporturile de alimente și animale vii au crescut cu 189 milioane euro (+26%), până la 902 milioane euro în aceeași perioadă comparativă.

De asemenea se propune spre examinare și evoluția importurilor Irlandei clasificate pe tipuri de mărfuri comparativ cu perioada precedentă.

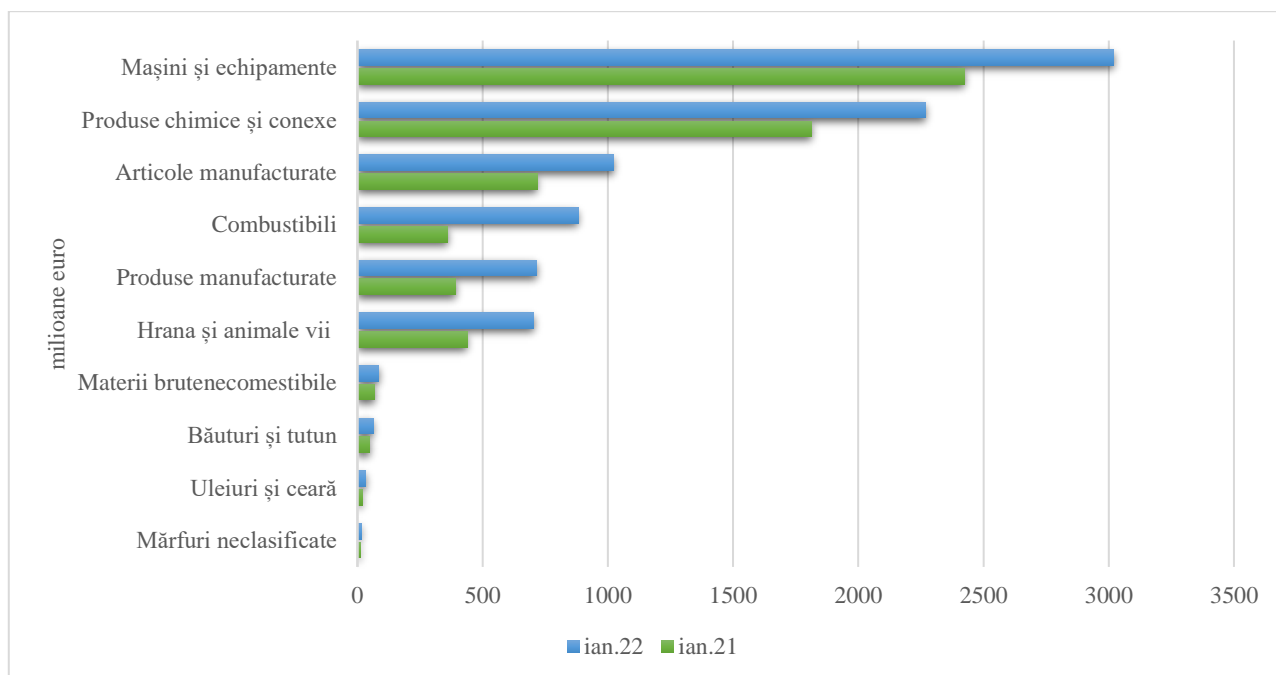

Figura 7. Importurilor în Irlanda - clasificare pe tipuri de mărfuri

Sursă: elaborat de autor în baza datelor <https://www.cso.ie/en/> accesat în data de 25.03.2022

Valoarea neajustată a importurilor de bunuri pentru ianuarie 2022 a fost de 9 066 milioane de euro, reprezentând o creștere de 2 625 de milioane de euro (+41%) față de ianuarie 2021.

Importurile de mașini, aparate și aparate electrice au crescut cu 464 de milioane de euro (+195%) comparativ cu ianuarie 2021, ajungând la 701 de milioane de euro în ianuarie 2022.

Importurile de combustibili minerali au crescut cu 523 milioane euro (+145%) ajungând la 883 milioane euro. Importurile de alimente și animale vii au crescut cu 267 milioane euro (+61%) ajungând la 705 milioane euro în aceeași perioadă comparativă.

Importurile de produse medicale și farmaceutice au crescut cu 143 milioane euro (+26%), ajungând până la 700 milioane euro.

Valoarea importurilor de bunuri pentru ianuarie 2022, excluzând alte echipamente de transport, inclusiv aeronave, a fost de 8 328 milioane euro, o creștere de 2 824 milioane euro (+51%) în comparație cu cifra corespunzătoare din ianuarie 2021 care era de 5 504 milioane euro.

CONCLUZII

În urma cercetării efectuate s-au observat tendințele evoluționiste pozitive a exporturilor și importurilor de mărfuri în Irlanda în perioada post pandemică, în special s-a constatat că exporturile au crescut cu 3,1 miliarde euro în ianuarie 2022 comparativ cu ianuarie 2021, importurile au crescut cu 2,6 miliarde euro în ianuarie 2022 comparativ cu ianuarie 2021. De menționat este faptul că Uniunea Europeană a reprezentat 39% din totalul exporturilor de mărfuri în ianuarie 2022, Statele Unite ale Americii a fost principala destinație din afara Uniunii Europene, reprezentând 33% din totalul exporturilor în ianuarie 2022. De asemenea s-a constatat că Uniunea Europeană a reprezentat 28% din totalul importurilor de bunuri în ianuarie 2022, Regatul Unit 23%, SUA 13% și China 10% fiind astfel principalele surse de import din afara Uniunii Europene pentru Irlanda.

Produsele industriale au reprezentat 95% din totalul exporturilor în ianuarie 2022, aceasta reprezentând o creștere de 22% în comparație cu ianuarie 2021, iar produsele agricole au reprezentat

4% din totalul exporturilor. Exporturile de produse medicale și farmaceutice au crescut cu 21% în ianuarie 2022, comparativ cu ianuarie 2021. Exporturile de mașini, echipamente și aparate electrice au crescut cu 59%, exporturile de aparate profesionale, științifice și de control au crescut cu 42% și exporturile de alimente și animale vii au crescut cu 26%. Importurile de mașini, echipamente și aparate electrice au crescut la rândul său cu 195% în ianuarie 2022, comparativ cu ianuarie 2021. Importurile de combustibili minerali au crescut cu 145%, importurile de alimente și animale vii au crescut cu 61% și importurile de produse medicale și farmaceutice au crescut cu 26% în aceeași perioadă comparativă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CHACHOLIADES M., *The Pure Theory of International Trade*. Milton Park, Ed. Routledge, 2006, 468 p. ISBN 9780202308449;
2. KLUG A., BORDO M., *Theories of International Trade*. Milton Park, Ed. Routledge, 2009, 184 p. ISBN 9780415493567;
3. POON J., RIGBY D. L., *International Trade*. Milton Park, Ed. Routledge, 2017, 210 p. ISBN 9781138824393;
4. RICARDO D., *On the Principles of Political Economy and Taxation*. Londra, Ed. Liberty Fund, 2004, 509 p. ISBN 978-0-86597-965-9;
5. Site-ul oficial al Centrului Oficial de Statistică al Irlandei: <https://www.cso.ie/en/>.

Coordonatorul științific: SĂRACU Alina Florentina, lect. univ.dr.
Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați
România, Galați, str. Domnească 47, <https://transfrontaliera.ugal.ro/>
e-mail: alina.saracu@ugal.ro

THE EVOLUTION OF THE IMPACT OF THE CONSEQUENCES OF THE CRISES ON THE BUDGETARY-FISCAL INDICATORS AT NATIONAL LEVEL

EVOLUTIA IMPACTULUI CONSECINTELOR CRIZELOR ASUPRA INDICATORILOR BUGETARI-FISCALI LA NIVEL NAȚIONAL

PROCA Rodica, masterand, Programm: AFB

Economic Studies Academy of Moldova

Chisinau, MD2005

61 Banulescu-Bodoni Street

e-mail: n.proca@mail.ru

REZUMAT. *Este cert faptul că orice țară este apreciată după nivelul său de dezvoltare economică. Destrămarea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) a creat un șoc global pentru țările membre, care au întâmpinat dificultăți în schimbarea structurii economice interne. Odată cu obținerea independenței în 1991, Republica Moldova (RM) a parcurs un drum lung de formare a propriei politici bugetar-fiscale și a strategiilor de planificare și gestionare a propriului buget. Actualitatea articolului este determinată de necesitatea evaluării Republicii Moldova, ca stat independent, în perioada de tranziție către o economie de piață. Impactul crizelor economice, sociale și politice au condus la implementarea noilor reforme (privatizarea, liberalizarea financiară și democratizarea) inițiate de către noul guvern. Scopul cercetării este de a analiza evoluția impactului crizelor asupra indicatorilor bugetari-fiscali la nivel național. Criteriul de evaluare a economiei este bazat pe unul din principalii indicatori macroeconomici (PIB), care la rândul său este într-o interdependență cu indicatorii bugetari-fiscali. Drept reper în evaluarea Bugetului Național Public (BPN) au servit cele mai importante evenimente ce au marcat economia Republicii Moldova de la obținerea Independenței. Bugetul public reprezintă cea mai importantă parte componentă a sistemului financiar și este influențat de principalele venituri și cheltuieli ale statului exprimate prin deficit sau excedent. În pofida șocurilor externe și interne, începând de la criza economică generală din 1991, conflictul regional cu Transnistria (războiul civil) din 1992, criza financiară din Rusia, criza economiă-financiară globală din 2008-2009, seceta din 2012, criza bancară din 2014, criza pandemică (Covid-19) din 2020 și a crizei energetice din 2021, țara și-a menținut stabilitatea macroeconomică, marcând o îmbunătățire constantă a economiei.*

Cuvinte cheie: *evoluție economică, indicatori bugetari-fiscali, buget, indicatori fiscali, impactul crizelor, finanțe publice, venituri publice, cheltuieli publice, datorie publică.*

JEL CLASSIFICATION: E62, P34, O11

INTRODUCTION

One of the most important functions of the state is to regulate the economic structure of the society. The main instrument of the state through which economic and social regulations are implemented is the financial system, in which the state budget occupies the central place. The state budget is an annual financial plan, which reflects the expenditures planned to be made and the anticipated revenues to be obtained by the central public administrations. According to Jack Rabin, “a budget links tasks to be performed to the amount of resources necessary to accomplish those tasks. Budget limit spending to the amount of income, ensuring balance and preventing overspending” [8, P. 10].

According to Article 26 of **Law no. 181 of 25 July 2014 on public finance and fiscal responsibility**, the national public budget of the Republic of Moldova includes the state

budget, the state social insurance budget, the compulsory health insurance funds, the local budgets [5]. Budget deficits constitute a barometer of the macroeconomic situation, the index of which is under constant control. Finally, the budget deficit is the result of: – excessive government spending; – limited financial capacity of the state to mobilize the necessary revenues; – economic recessions [6].

The most common situation in international economic practice represents the budget deficit, which is the exceeding of budget expenditures over budget revenues. In this context, one of the key problems of the market economy in general and of the developing economy in particular is finding the best ways to finance budget deficits, given that public debt is a burden and deficit financing has a number of implications for interest rates and growth.

Looking retrospectively at the evolution of the impact of the consequences of the crises on the budgetary-fiscal indicators at the national level in the Republic of Moldova, the study has the following objectives: to highlight the crises that have affected the Moldovan economy and to analyze the impact of these crises on the budgetary-fiscal indicators in the period 1991-2021.

ECONOMIC OUTLOOK

The main period of establishment of the national budgetary system in the transition to a market economy can be considered the first years of independence 1991-2001. During this period, were recorded the deepest economic recession in the Republic of Moldova and the evident deterioration of the fiscal balance. Thus, in the context of the deep *economic crisis* in the early years of Moldova's independence, the main objectives of the budgetary policies pursued by the public authorities were to ensure the financial resources necessary for the functioning of the basic social and economic sectors of the state: education and health systems, social protection, law enforcement, national defence and other public needs. In order to cover the budget deficit, the Republic of Moldova has borrowed from international financial institutions, which has increased the level of state debt. The negative effects on production were aggravated by the droughts of 1992 and 1994 and the military conflict in Transnistria in 1992. The introduction of a stable national currency - the Moldovan Leu (MDL) on 29 November 1993, which replaced the Russian Ruble, further helped Moldova to move away from its dependence on Moscow, which was a testament, internationally and locally, to the nation's positive efforts to achieve economic development and ultimately to successfully pursue autonomy.

The next notable period which was marked by several economic and social events for the Republic of Moldova is the period during 2001-2011. *The financial global crisis* affected economy of the Republic of Moldova. Therefore, the main priority of economic policies, including of the budgetary policy, became the stabilization and consolidation of this growth, by ensuring public finance equilibrium, i.e. a sustainable budget. Also, at the beginning of 2000s the public authorities initiated a comprehensive reform of public finance management. During this stage Moldovan economy registered a gradual recovery with a cumulative growth of 63% over 2000-2008, mainly due to migrant remittances.

The period between 2011-2021 was also marked by several economic, social and pandemic crises for the Republic of Moldova. A famous billion-dollar theft of 2014 in three Moldovan banks were converted into state debt in August 2016 and resulted in a severe *economic and financial crisis*. By converting state guarantees into public debt, bonds worth 13.6 billion lei were issued for 25 years with an effective interest rate of 5%, so the debt will be paid off by sometime in 2041.

The global pandemic crisis (Covid-19) which has had a severe impact in all areas and the *energy crisis* also led to rising prices and inflation at the end of 2021. All these challenges have had a great impact on the quality of public finance, and as a result, on the measures and actions undertaken by the authorities regarding public finance management.

RECENT ECONOMIC DEVELOPMENT

In assessing the economy, the main public finance indicators are directly correlated with macroeconomic developments. GDP has declined on average by about 10% per year since 1991, leading to a cumulative decline of about 60% by 2000. The physical volume index of GDP has lowered at 98,8% compared to 68,8% in 1994 (see Figure 1). The implementation of reforms, such as issuing the MDL as the national currency in 1993 that halted hyperinflation, followed by mass privatisation and price liberalisation, revived the economy. Thus, the first signs of economic recovery were registered in 1997. The declines in 1998 and 1999 was caused by the financial crisis in Russia, which caused a drop in exports and a collapse in domestic demand. GDP fell by 10% and the physical volume index of GDP fell by 8.1%. In 2000, Moldova's economy was on an upward trajectory, due to stabilisation of the situation in Eastern European markets, especially in Russia, and rising domestic demand.

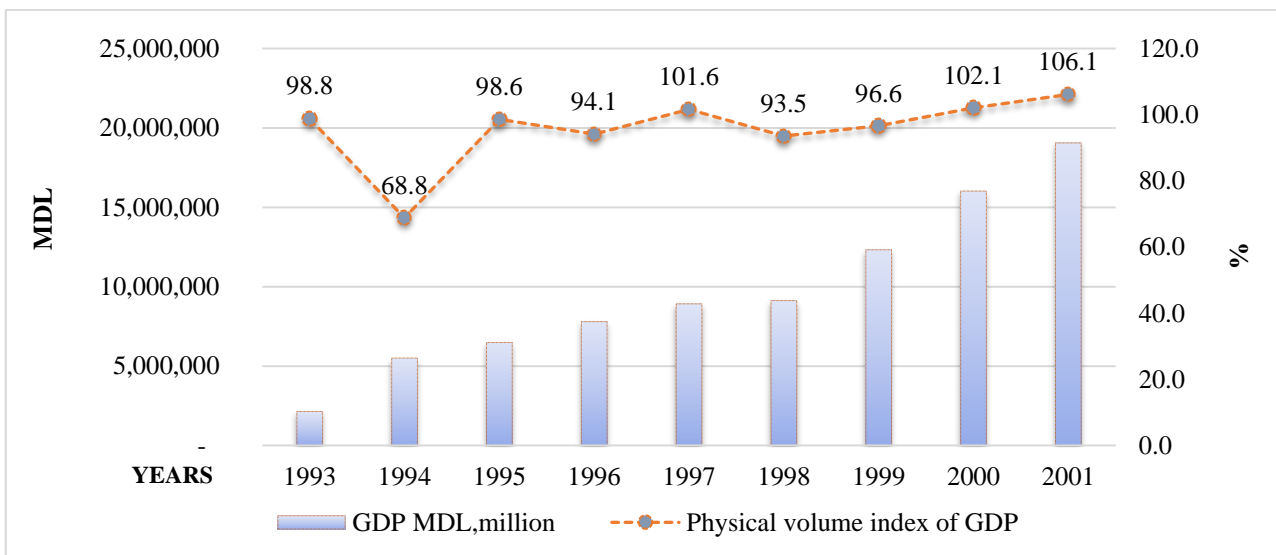

Figure 1. The dynamics of GDP during 1993-2001

Source: Elaborated by the author based on data of NBS

In 1993, the Government adopted a comprehensive financial stabilisation programme backed by an agreement with the International Monetary Fund. Moldova's overall fiscal position deteriorated severely between 1996 and 1998. The fiscal deficit was very high: 752.8 million lei in 1996 and 666.7 million lei in 1997, mainly due to non-payment of expenditure obligations which led to an increase in the stock of arrears on pensions and wages (see Figure 2). As a result, in 1996, the authorities adopted a 3-year programme resources under the International Monetary Fund (IMF) Extended Fund Facility to accelerate and deepen structural reforms and strengthen the stabilisation effort. It should be noted that in 1998 deficit financing returned more to the domestic source. As a result of the implementation by the Moldovan authorities of strict fiscal policies and external financing, in 1999 and 2001 Moldova achieved fiscal adjustment for the first time since 1991, largely through a

considerable rationalization of public expenditure: the general government budget deficit has gradually decreased since 1999 from 395 mill. MDL to about 1 mill. MDL in 2001 (see Figure 2).

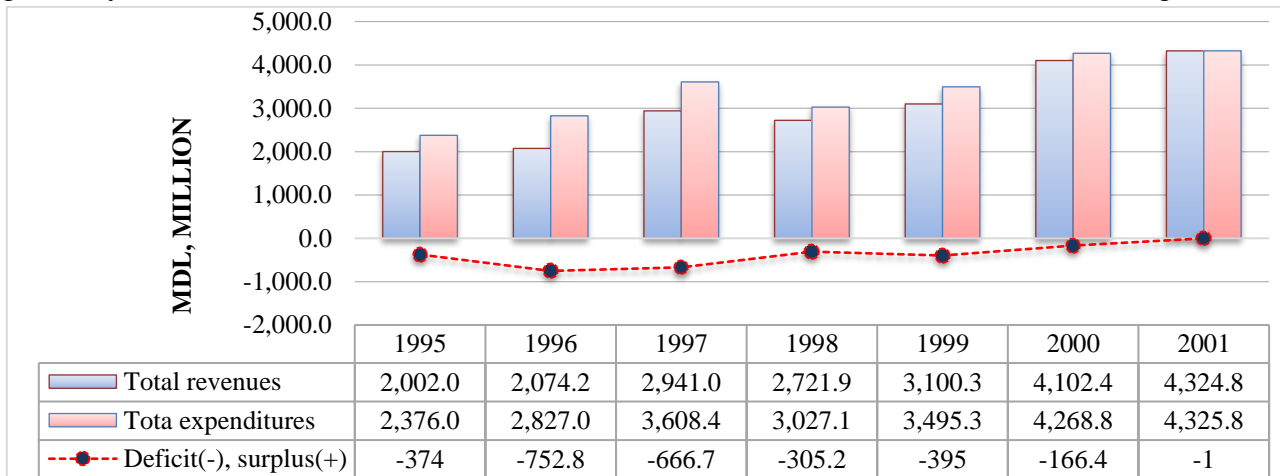

Figure 2. The evolution of the financial-budget indicators during 1995-2001

Source: Elaborated by the author based on data of NBS

Between 2001 and 2008, economic growth was driven by the increase in aggregate demand, which in turn was based on the significant increase in remittances from Moldovan workers abroad. These remittance flows supported household incomes and consumption expenditure and contributed to a substantial reduction in the poverty level during this period. GDP has registered a gradual increase from 2002 to 2007 and the physical volume index of GDP fluctuated between the years 2002 and 2008, with the decrease of 4.8% in 2007 (see Figure 3). The impact of the financial crisis at national level on Moldova's economy was felt in 2009, when the level of real GDP fell by 6%. The economy recovered in 2011, with the physical volume index of GDP growing by 12,8% (see Figure 3).

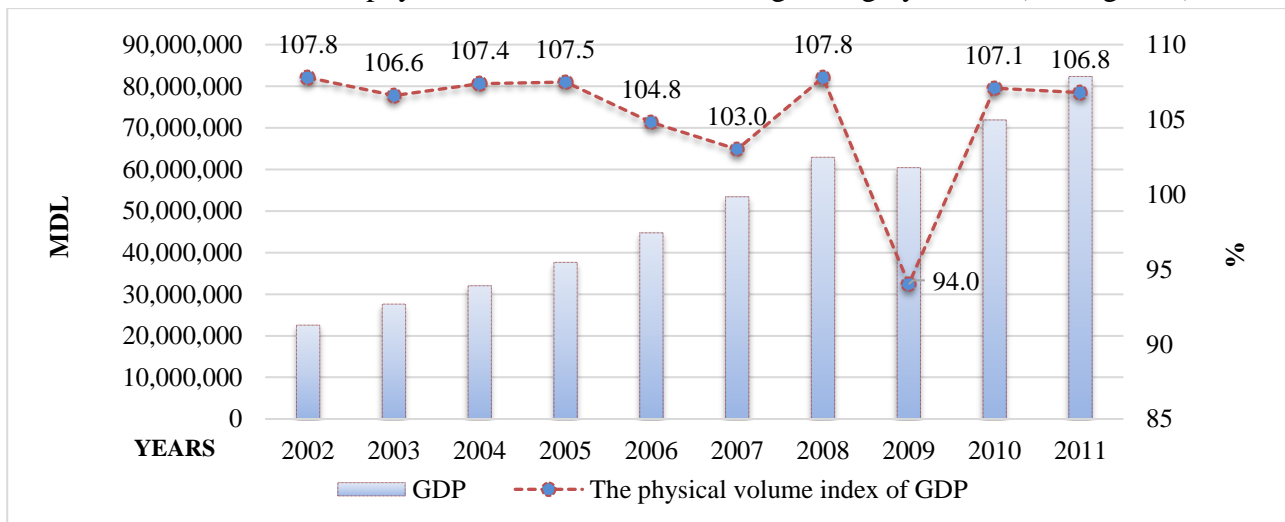

Figure 3. The dynamics of GDP during 2002-2011

Source: Elaborated by the author based on data of NBS

Budgetary and fiscal reserves did not cope with macroeconomic imbalances. The economic growth recovery of the last two years is based on rising domestic demand (fuelled by remittances, credit expansion and capital inflows) as well as rising export volumes (reflecting increased external demand for Moldova's export industries and improved access to CIS and EU markets).

In 2006-2008, Moldova's economy experienced robust economic growth, but the global economic crisis led to a sudden rebalancing of the economy, putting considerable pressure on society. Poverty levels and unemployment rates have increased significantly. The budget deficit increased by 3836.6 mill. MDL (see Figure 4).

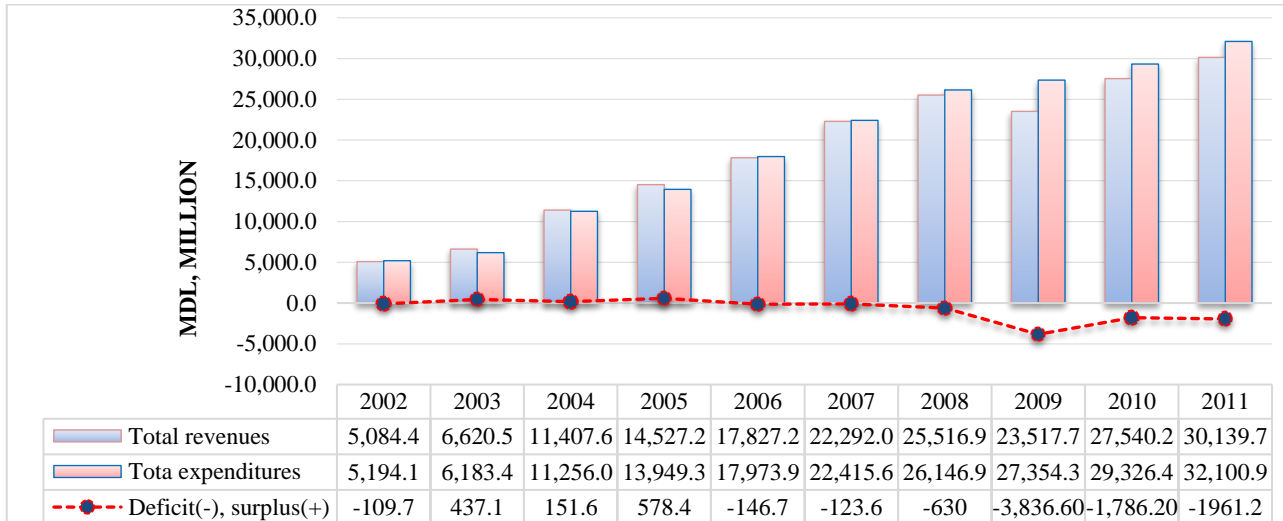

Figure 4. The evolution of the financial-budget indicators during 2002-2011

Source: Elaborated by the author based on data of NBS

It should be recalled that in 2012-2014, about 13.3 billion MDL were transferred out of the Savings Bank (BEM), Social Bank and Unibank in Moldova. At that time the amount represented somewhere close to 15% of the Gross Domestic Product (GDP) of the Republic of Moldova. In the meantime, the state has recovered less than 10% of the total amount of one billion stolen from Moldova through the sale of assets and properties of the banks involved in the "robbery of the century".

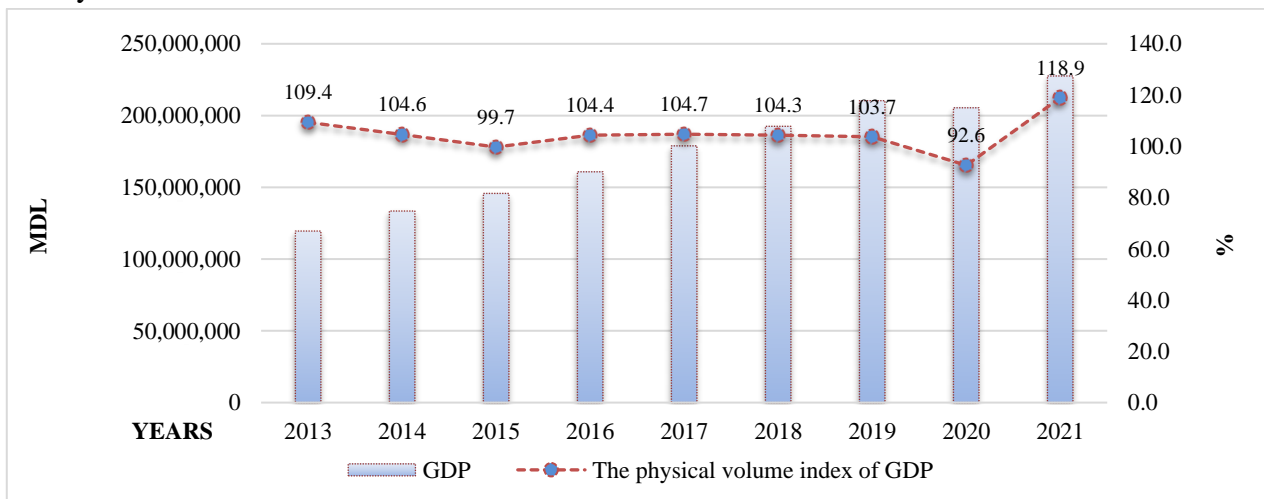

Figure 5 The dynamics of GDP during 2012-2021

Source: Elaborated by the author based on data of NBS

After the recession in 2012, the economy of the Republic of Moldova returned to an upward trend and recorded a slower growth compared to the previous year, with the GDP physical volume index of 104.6% compared to 109.4% in 2013 (see Figure 5). The instability related to the regional crisis had a negative impact on the external sector, being more evident in the second half of 2014. The economic decline in 2015 was caused by a reduction in value added in the agricultural sector as

a result of drought, a deterioration in the regional economic climate, as well as a decline in domestic demand from the population and in terms of shrinking investment caused by economic uncertainty and domestic politics. Year-on-year growth was over 4% in each of the four years to 2016, remaining constant with a slight decrease of 1.4% towards 2019. The year 2020 was gripped by the Covid-19 pandemic crisis, with the physical volume index of GDP recorded its biggest drop since Independence 92,6% (see Figure 5).

The fallout from the banking crisis in 2014 had a drastic effect on revenues, but the budget deficit was contained.

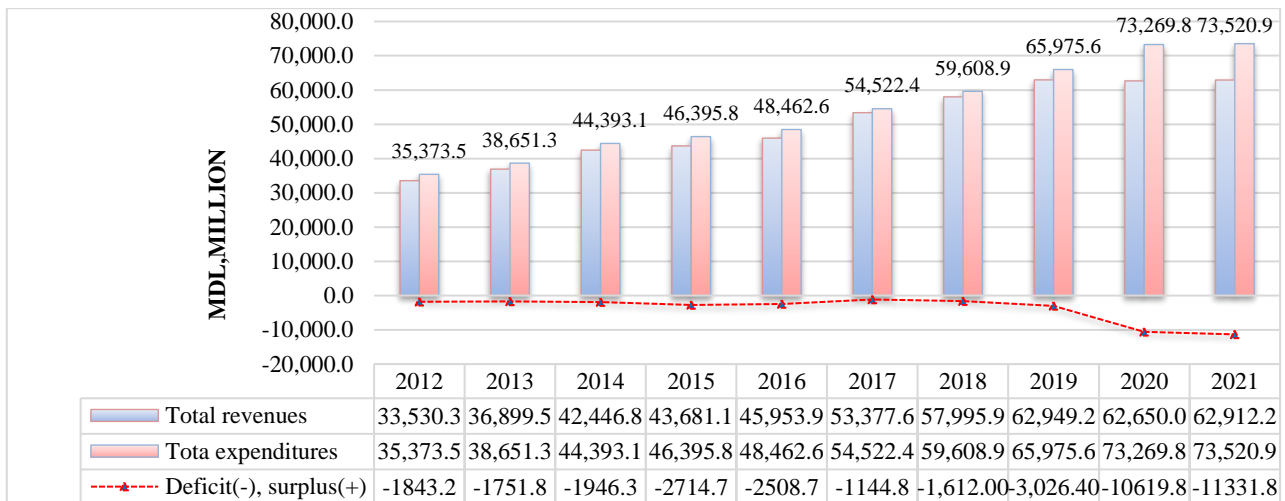

Figure 6. The evolution of the financial-budget indicators during 2012-2021

Source: Elaborated by the author based on data of NBS

The global pandemic crisis Covid-19 in 2020 has affected all areas. The government has included a number of new programmes to support the health sector with immediate and longer-term impact. Spending programmes are also foreseen to mitigate the negative impact of the pandemic on businesses and the population. The measures envisaged will be financed by loans from international financial organizations and bilateral loans from the governments of other countries. These include creditors such as the International Monetary Fund (IMF), the World Bank, the Council of Europe Development Bank and the European Union (EU).

The quarantine and social distancing measures have significantly reduced the activity of companies, with several sectors already experiencing a drastic drop in sales and revenues due to the impossibility of carrying out normal business. Thus, the budget deficit is 10619,8 mill. MDL (see Figure 5). On top of this, public finances are under strain - on the one hand they are affected by reduced tax receipts, on the other by increased spending to support the health sector. The energy crisis at the end of 2021 unbalanced the country's economy with a budget deficit of 11331.8 MDL lei (see Figure 6), due to the increase in the price of natural gas imported from Russia, which led to increased spending. Thus, the year 2021 ended with an inflation rate of 13.9%.

CONCLUSION

The impact of crises on budgetary-fiscal indicators is closely linked to the evolution of macroeconomic indicators, which are also influenced by crises, whether economic, financial, political, energy, etc. During the years 1991 - 2022, the economy of the Republic of Moldova has a growth dynamic. Thus, the national state budget planning strategies set out rules for management in

times of crisis in order to keep public revenue, public expenditure and the budget deficit within the figures set by legislation.

The consequences of these events had a severe impact on fiscal-budgetary indicators and led to a slowdown in economic development. However, the study shows an upward trend in macroeconomic indicators, which are closely interrelated.

In the period 1991-2020, the budgetary policies applied and the main public finance indicators were directly correlated with the macroeconomic development of the national economy and the main priorities of the country's general economic policy.

The pandemic crisis of 2020 had an impact not only on the health system but also on the national economy. Domestic and external consumption has declined, investment has been substantially reduced. Thus, Moldova remains a developing country influenced by the amalgam of crises it has faced, inexperience of governance and corruption, despite the effort made to integrate and adapt to the international economy.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. Analiza situației populației: Republica Moldova pe calea spre o societate îmbătrânită / Centrul de Cercetări Demografice al INCE. Chișinău, 2016. 174 p.
2. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2002 [online]. Disponibil: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Temp1_anuar_2002.zip/Anuar_2002.pdf
3. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2015 [online]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2015/Anuar_statistic_2015.pdf
4. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2021 [online]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2193>
5. Legea **finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale** Nr. 181 din 25-07-2014. In: Monitorul Oficial nr. 223-230 art. 519 din 08.08. 2014 [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106188&lang=ro
6. Ministry of Finance of the Republic of Moldova. Disponibil: <https://www.mf.gov.md>
7. National Bureau of Statistics. Disponibil: <https://statistica.gov.md>
8. RABIN, Jack. Handbook of Public Budgeting. New York: Ed. Marcel Dekker, 1992, p. 10-11. ISBN 9780824785925

Scientific coordinator: PETROIA Andrei, ASSOCIATE PROFESOR PHD

Economic Studies Academy of Moldova

Chisinau, MD2005

61 Banulescu-Bodoni Street

e-mail: petroia5@hotmail.com

CLASIFICAREA ȘI EVALUAREA INSTRUMENTELOR FINANCIARE CONFORM IFRS 9 „INSTRUMENTE FINANCIARE”

CLASSIFICATION AND EVALUATION OF FINANCIAL INSTRUMENTS ACCORDING TO IFRS 9 „FINANCIAL INSTRUMENTS”

MOISEI Ana, masterandă, program: FCF

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: anamoisei1998@gmail.com

Abstract. *With the economic and financial development of the countries and the wider integrity at regional and international level, the role and value of financial assets increases. For these reasons, the accounting of financial assets as well as financial reporting are current, in order to optimize and adapt according to the economy of each country. IFRS 9 "Financial instruments" was introduced by the IASB in 2014 and became mandatory for fiscal years starting in 2018. It bears fundamental changes in the accounting requirements for financial instruments, especially in the areas of recognition, categorisation and measurement, impairment and loan loss provision. IFRS 9 "Financial instruments" incorporates without substantive amendments the requirements of IAS 39 for the recognition and derecognition of financial assets and financial liabilities. The purpose of this article is to present the method of classification and evaluating of financial instruments according to IFRS 9 "Financial instruments" as well as the criteria used by the entities.*

Keywords: *financial instruments, fair value, recognition, financial reporting*

JEL CLASSIFICATION: M41

Introducere: Orice entitate dispune de activitatea de bază, spre care îndreaptă o mare parte din resursele sale disponibile. Însă pe lângă resursele de bază, există și unele resurse suplimentare semnificative, care au o importanță majoră dacă vor fi gestionate corect. Totodată, aceste resurse numite și instrumente financiare, modifică structura informației prezentate în Bilanț, din motivul capacității de lichiditate mai mare decât activele ce au o formă materială.

Clasificarea și evaluarea instrumentelor financiare conform IFRS 9 "Instrumente financiare" a fost și rămâne unele din temele actuale de discuții ale specialiștilor din domeniul financiar-contabil, atât pe plan național cât și internațional.

Utilizarea instrumentelor financiare de către entități pot reduce semnificativ expunerile la anumite riscuri, ca exemplu fiind modificările ratelor de schimb, ale ratelor dobânzii sau o combinație a acestor riscuri. Instrumentele financiare reprezintă o parte semnificativă din activele multor entități, în special instituțiile financiare. La fel, ele au și un rol principal în asigurarea funcționării eficiente a piețelor financiare. În ultimele trei decenii, piața instrumentelor financiare a crescut semnificativ atât cantitativ, cât și calitativ.

Obiectivul propus este identificarea metodelor relevante de clasificare a instrumentelor financiare conform IFRS 9 "Instrumente financiare" pentru activele și datoriile financiare deținute de entitate. Totodată prezentarea principalelor concepții teoretice, abordări conceptuale privind instrumentele financiare precum și identificarea riscurilor posibile la clasificarea incorectă a activelor financiare.

Metode aplicate. În scopul realizării unei cercetări obiective, profesioniste, autorul a utilizat în cercetarea sa mai multe metode de cercetare științifică. Documentarea bibliografică a contribuit la cunoașterea gradului de studiere a subiectului. În cadrul sintezei bibliografice s-a examinat contribuțiile cercetătorilor din domeniu până la etapa actuală și s-a apreciat aspectele cunoscute și subiectele ce merită a fi cercetate în continuare.

Metodele generale de cercetare în economie aplicate au constituit: documentarea, observarea, analiză de conținut, etc. În funcție de obiectul investigat, cercetarea respectiv este una descriptivă, cu unele pasaje de cercetare cauzală-explicativă. Totodată, cercetarea prevede o analiză cantitativă a datelor. Analiza cantitativă este utilizată și din necesitatea colectării unui volum anumit de date, sumarizare, analiză, procese specifice recunoașterii și derecunoașterii instrumentelor financiare.

Conținutul de bază: În condițiile actuale de dezvoltare și modernizare a economiei, există tendințe dinamice în evoluția piețelor financiare internaționale precum și politicilor investiționale a marilor corporații internaționale, strategii avansate de dezvoltare a activității economico-financiare precum și implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. Profesioniștii din domeniul financiar-contabil se confruntă cu multe situații care necesită aplicarea unor practici și decizii corecte.

Tranzacțiile naționale și internaționale complexe aferente instrumentelor financiare, precum și particularitățile clasificării acestora cauzează un anumit grad de dificultate pentru utilizatorii situațiilor financiare precum și înțelegerea acestora.

Instrumentele financiare se referă la un contract care generează un activ financiar pentru una dintre părțile implicate și un instrument de capitaluri proprii sau o datorie financiară pentru cealaltă entitate. [1]

IFRS 9 "Instrumente financiare" introduce o nouă abordare privind clasificarea activelor financiare, determinată de modelul de afaceri al entității, adică modul în care o entitate își gestionează activele financiare pentru a genera fluxuri de numerar, și de fluxurile de numerar contractuale reprezentând exclusiv plăți ale principalului și ale dobânzii aferente valorii principalului datorat, eliminând categoriile de clasificare a activelor financiare prevăzute în IAS 39 "Instrumente financiare – recunoaștere și evaluare.

La evaluarea inițială, entitatea trebuie să evalueze un instrument financiar la valoarea sa justă plus sau minus costurile tranzacției care sunt direct atribuibile achiziției sau emisiunii instrumentului financiar, cu excepția activelor financiare sau al unei datorii financiare care este evaluat la valoarea justă prin profit sau pierdere. La evaluarea inițială, entitatea poate alege pentru a prezenta în alte elemente ale rezultatului global modificări ulterioare cu privire la valoarea justă a unei investiții într-un instrument de capitaluri proprii care nu este deținut în vederea tranzacționării. [3]

Evaluarea se efectuează conform valorii juste cu reflectarea câștigurilor și pierderilor în alte elemente ale rezultatului global în cazul când instrumentul financiar:

- ✚ este parte a unei relații de acoperire împotriva riscurilor;

✚ este o investiție într-un instrument de capitaluri proprii și entitatea l-a ales pentru a prezenta câștigurile și pierderile din această investiție în alte elemente ale rezultatului global.

După evaluarea inițială, se efectuează evaluarea ulterioară a instrumentului financiar la costul amortizat, fie la valoarea justă în dependență de modelul de afaceri al entității pentru administrarea instrumentelor financiare și caracteristicile fluxului de trezorerie contractual al instrumentului financiar.

Evaluarea ulterioară a datoriilor financiare se efectuează la cost amortizat, cu excepțiile la datoriile financiare ce se referă la active care decurg din acorduri contractuale privind fluxurile de numerar viitoare sau din deținerea de instrumente de capitaluri proprii ale altei entități. În cadrul instrumentelor financiare se includ datoriile și activele financiare.

Activele financiare sunt reprezentate de:

- ✚ numerar;
- ✚ un instrument de capital;
- ✚ un drept contractual (de a primi numerar sau un alt activ financiar din altă societate sau de a preschimba active sau datorii financiare cu o altă societate, în condiții potențiale favorabile);
- ✚ un contract care va fi sau poate fi decontat în propriile instrumente de capitaluri proprii;
- ✚ un instrument financiar derivat care va fi sau poate fi decontat în alt fel decât prin schimbul unei sume fixe de numerar sau unui alt activ financiar pentru un număr fix din instrumentele de capitaluri proprii ale entității.

Conform IFRS 9 "Instrumente financiare", există următoarele categorii de active financiare prezentate în Figura 1.

Categoria de evaluare	Criteriu de clasificare
a)Active financiare la cost amortizat (AC)	<ul style="list-style-type: none"> • Deținut în cadrul unui model de afaceri al cărui obiectiv este de a deține active financiare pentru a colecta fluxuri de numerar contractuale; • Fluxurile de numerar contractuale sunt doar plăți de principal și dobândă pentru suma principală restantă.
Active financiare la valoarea justă prin alte elemente ale rezultatului global (FVOCI)	<ul style="list-style-type: none"> • Deținute în cadrul unui model de afaceri al cărui obiectiv este atins atât prin colectarea fluxurilor de numerar contractuale, cât și prin vânzarea de active financiare; • Fluxurile de numerar contractuale sunt doar plăți de principal și dobândă pentru suma principală restantă.
a)Active financiare la valoarea justă, prin contul de profit și pierdere (FVTPL)	<ul style="list-style-type: none"> • Toate activele financiare nerecunoscute la costul amortizat sau FVOCI sau dacă sunt desemnate în această categorie la recunoașterea inițială.

Figura 1. Categoriile de active financiare

Sursa: Elaborat de autor în bază IFRS 9 "Instrumente financiare" [2]

Modelul de afaceri al entității nu depinde de intențiile conducerii față de un anumit instrument individual. În consecință, această condiție nu reprezintă o abordare de la instrument la instrument și trebuie stabilită la un nivel superior de agregare. Totuși, o entitate unică poate avea mai mult de un singur model de afaceri pentru gestionarea activelor financiare. Prin urmare, nu este necesară stabilirea clasificării la nivelul entității raportoare. De exemplu, entitatea poate deține un portofoliu de investiții pe care îl gestionează cu scopul de a colecta fluxuri de numerar contractuale și un alt portofoliu de investiții pe care îl gestionează cu scopul de a-l tranzacționa în vederea realizării modificărilor la valoarea justă.

În conformitate cu principiile IFRS 9 "Instrumente financiare" în entităților sunt identificate trei modele de afaceri pentru activele financiare:

- hold to collect – active financiare deținute pentru a colecta fluxurile de numerar contractual;
- hold to collect and sell – active financiare deținute pentru a colecta fluxurile de numerar și a vinde activele financiare;
- altele – evaluate prin profit și pierdere. [2]

Modelul de afaceri „hold to collect” are ca scop deținerea activelor financiare pentru a colecta fluxurile de numerar contractuale, mai degrabă decât în vederea vânzării activelor pentru a genera fluxuri de numerar.

Obiectivul modelului de afaceri „hold to collect and sell” este atât colectarea fluxurilor de numerar contractuale, cât și vânzarea activului financiar. Spre deosebire de modelul de afaceri „amânare pentru a colecta”, vânzările sunt mai degrabă integrale decât accidentale, ca rezultat acest model de afaceri implică de obicei o frecvență și un volum mai mare de vânzări.

Alte modele de afaceri sunt toate cele care nu îndeplinesc criteriile de calificare „reține pentru colectare” sau „reține pentru a colecta și vinde”. Câteva exemple sunt:

- + modele de afaceri pentru care obiectivul principal este realizarea fluxurilor de numerar prin vânzare;
- + modele de afaceri care sunt gestionate și performanța evaluată pe baza valorii juste deținute pentru tranzacționarea modelelor de afaceri. [2]

Dacă entitatea își modifică modelul de afaceri pentru gestionarea activelor sale financiare, atunci ea trebuie să reclasifice acele active financiare în conformitate cu regulile de clasificare. Conform IFRS 9 "Instrumente financiare, dacă entitatea reclasifică activele financiare, aceasta trebuie să aplice reclasificarea în mod prospectiv de la data reclasificării. Entitatea nu trebuie să retrateze orice câștiguri, pierderi (inclusiv câștiguri sau pierderi din depreciere) sau participații recunoscute anterior. [4]

În cazul în care entitatea reclasifică un activ financiar din categoria de evaluare la costul amortizat în categoria de evaluare la valoarea justă prin profit sau pierdere, valoarea justă a acestuia este evaluată la data reclasificării. Orice câștig sau pierdere care rezultă din diferența dintre costul amortizat anterior a activului financiar și valoarea justă este recunoscut(ă) în profit sau pierdere. [5]

Dacă entitatea reclasifică un activ financiar din categoria de evaluare la valoarea justă prin profit sau pierdere în categoria de evaluare la costul amortizat, valoarea justă a acestuia la data reclasificării devine noua sa valoare contabilă brută. [5]

O datorie financiară poate fi o obligație contractuală de a livra numerar sau similar unei alte entități sau un schimb potențial nefavorabil de active sau datorii financiare cu o altă entitate.

Conform IFRS 9 "Instrumente financiare", există următoarele categorii de datorii financiare prezentate în Figura 2.

Categoria de evaluare	Criteriu de clasificare
a) Datorii financiare la valoarea justă, prin contul de profit și pierdere	<ul style="list-style-type: none"> Datorii financiare deținute pentru tranzacționare. Instrumente derivate, altele decât unele instrumente de acoperire. Datorii financiare desemnate în această categorie la recunoașterea inițială.
Alte datorii financiare la cost amortizat	<ul style="list-style-type: none"> Alte datorii financiare la cost amortizat.

Figura 2. Categoriile de datorii financiare

Sursa: Elaborat de autor în bază IFRS 9 "Instrumente financiare" [2]

În momentul adăugării unui instrument financiar, fie acesta activ financiar sau datorie financiară este necesar de a înțelege ce tip de instrument este și conform cărei metode va fi evaluat. Un model de raționament profesional privind clasificarea activelor și datoriilor financiare în momentul adăugării unui instrument financiar este prezentat în Figura 3.

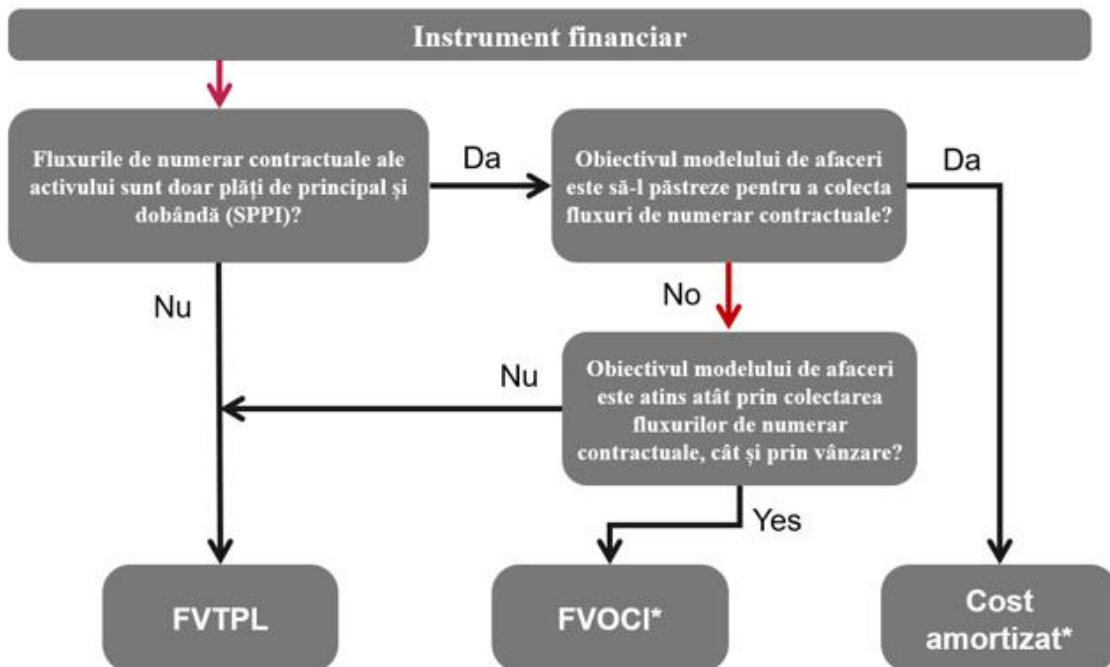

Figura 3. Clasificarea instrumentelor financiare

Sursa: Elaborat de autor în bază [1]

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În concluzie, aspectele aplicării IFRS 9 ”Instrumente financiare”, indică un impact semnificativ asupra clasificării și evaluării instrumentelor financiare și a unei modificări de raportare pentru acestea entități, care au desemnat datorii financiare folosind opțiunea valorii juste la evaluare. Astfel, clasificarea activelor financiare evaluate la valoarea justă și activelor evaluate la cost amortizat, conform IFRS 9 ”Instrumente financiare”, depinde de modul în care entitatea va gestiona instrumentele financiare și fluxurile de numerar caracteristice acelor instrumente financiare.

Structura IFRS 9 ”Instrumente financiare” include alte părți: o clasificare logică, unică și abordarea de măsurare a instrumentelor financiare care reflectă modelul de afaceri în care sunt gestionate și caracteristicile fluxului lor de numerar; o nouă deprecieri a pierderii așteptate model, care va avea ca rezultat recunoașterea la timp a pierderilor din credite; un gard viu îmbunătățit nou model contabil care aliniaza tratamentul contabil cu managementul riscului activității, obiectivul contabilității de acoperire împotriva riscurilor fiind acela de a reprezenta în situațiile financiare efectul activităților de gestionare a riscurilor unei entități.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. IFRS 9 Financial Instruments: Application Guidance.

Disponibil: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/679443/FRAB_131_01_Annex_H_-_IFRS_9_Application_Guidance.pdf

2. Standardul Internațional de Raportare Financiară 9 ”Instrumente Financiare”

Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-ifrs-9-ias-19-ias-36-ias-39-ifric-21>

3. Financial Asset by James Chen, Updated March 20, 2021.

Disponibil: <https://www.investopedia.com/terms/f/financialasset.asp>

4. Guidance for Member States on Article 46 – reporting on financial instruments and on Article 37 (2)© - leverage effect.

Disponibil: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_leverage_reporting_en.pdf

5. IFRS 13 Fair Value Measurement [online].

Disponibil: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/>

Conducător științific: LAZARI Liliana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: liliana.lazari@ase.md

THE IMPORTANCE OF ECONOMIC SECURITY IN MODERN WORLD

IMPORTANȚA SECURITĂȚII ECONOMICE ÎN LUMEA MODERNĂ

**BABENKO YURIY,
SHAPOVALOV YULIA**
e-mail: btv.cmk@gmail.com

RYBALCHENKO Lyudmila Vladimirovna
e-mail: luda_r@ukr.net

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Gagarin Avenue, 26, Dnipro, Dnipropetrovsk
region, Ukraine

***Аннотация.** В статье проведено исследование таких основных понятий как «безопасность» и «экономическая безопасность». Проанализированы основные функциональные составляющие экономической безопасности страны и определены главные ее проблемы в современном мире. Рассматривая экономическую безопасность, как основу обеспечения суверенитета, конкурентоспособности, обороноспособности, поддержки социального благоустройства в обществе и в системе мировой экономики, сделаны выводы об актуальности дальнейших научных разработок в этой сфере.*

Экономическая безопасность является основной составляющей для обеспечения национальной безопасности и важнейшей основой ее социально-экономического развития. Экономическую безопасность страны рассматривают как способ обеспечения стабильного развития, надежной защиты экономических интересов предприятий, всех отраслей промышленности, хозяйственных субъектов, развитие регионов и страны.

Экономическая безопасность страны рассматривается с позиции обеспечения защиты жизненно важных интересов всех жителей страны, общества и государства в экономической сфере от возможных внутренних и внешних угроз.

***К методам,** которые были использованы в исследовании, относятся: метод теоретического обобщения, метод анализа и оценки научного материала.*

***Ключевые слова:** экономическая безопасность, суверенитет, конкурентоспо-собность, мировая экономика, международная экономическая безопасность.*

JEL CLASSIFICATION: F43; H56

Presenting main material. In the modern world, there are a large number of problems, such as: inflation, falling production, state budget deficit, unemployment, which negatively affect the lives of the population. These phenomena are becoming even larger due to the lack of a scientifically based national development strategy based on economically secure guidelines that provide for the development of theoretical foundations and the use of qualitatively new scientific approaches to the formation of the economic security of the state [4].

Today, the evolution of economic thought in the field of determining the theoretical foundations of economic security can be found in the scientific works of scientists D. Lambert, P. King, R. Nolan, L. Abalkin, A. Arkhipov, A. Buchwald, V. Senchagov. However, a critical review

of scientific works leads us to the conclusion that some methodological and theoretical issues of economic security have not yet been fully explored.

The study of the definitions of the concept of economic security, given in the publications of domestic and foreign scientists, indicates the diversity of its interpretation. This is explained by the fact that the category of "economic security" has relatively recently become a full-fledged object of study of economic science. However, the development of research in this direction was quite intensive, as evidenced by a number of fundamental scientific works.

In order to clearly define the meaning of the concept of "economic security", it is necessary first to characterize the term "security", to determine its essence and its inherent features.

The term "security" began to be used as early as the 17th century in almost all European countries. It meant a calm state of mind of a person who considered himself protected from any danger. In the 19th century, the concept of national security was formed. According to one of the first authors of works in this direction, T. Roosevelt, who was then the President of the United States, national security is a set of conditions that reliably ensure national sovereignty, protection of strategic interests and the full development of society, the life and health of all its citizens [3].

The security is the absence of a threat or keeping it at a level acceptable for security. Also, the state of security can be interpreted as non-threatening, which cannot cause harm or harm, correct, reliable.

In the social sciences, the concept of "security" is understood as the satisfaction of such needs as existence, integrity, independence, tranquility and development. Such a purely linguistic and everyday interpretation of security is clearly not enough to analyze the essence of this concept, but it provides a basis for further research.

There are several definitions of security in the economic literature, among which, in our opinion, it is advisable to single out the following key concepts:

- security is the state of security of a certain object;
- security is a universal key connecting element in the system of categories "economy and security";
- the main thing in the definition of security is the terms "security", "reliability", "protection from danger (threats)", "calm", "independence", "stability";
- indirect categories are "existence", "integrity", "development", "confidence".

Based on the cited definitions and other sources, it can be argued that security is necessary for the functioning and development of the economic system and an integral qualitative and quantitative characteristic of any object.

National economic interests are a set of balanced, integrated, objective needs of citizens, society and the state, aimed at the realization of national values, which are the basis for making strategically important decisions on internal and external issues state policy, increasing economic attractiveness and strengthening national economy [4].

Having singled out the main characteristics of security in the context of the diversity of the above interpretations of the category "security", we explore the concept of "economic security".

In modern scientific periodicals we meet various interpretations of the concept of "economic security":

- this is a quantitative and qualitative characteristic of the economic properties of the system in terms of its ability to self-survival and development in the face of destabilizing actions of unpredictable and difficult to predict external and internal factors;

- this is the state of the most efficient use of resources to neutralize threats and ensure stability in the modern world and in the future;

- this is the state of protection of a business entity from all internal and external threats in order to make the most efficient use of available resources to realize interests in accordance with strategic goals and objectives;

is a process aimed at creating conditions for continuous adaptation (adaptation) of economic activity or economic functioning to changes in the external environment.

Sheila R. Ronis defines economic security as a set of conditions and factors that ensure the independence of the national economy, its stability and sustainability, the ability to constantly update and improve itself [1].

All elements of economic security determine each other. A country may have a huge potential, but because of the constant strife, the lack of legal space, the weakness of state power, the impetus for self-development is lost, and, as a result, stability is lost. And, on the contrary, a country within which property rights are clearly defined, there are guarantees for active entrepreneurship, the rights and freedoms of the individual are protected, does not lose economic independence even with a small production potential and finds its place on the world stage. It can be concluded that economic security is an integral system, therefore it is logical to single out its objects and subjects.

The objects of economic security are the actual economic system of the country, certain areas of activity: military, social, political, legal, information and others.

The subjects of economic security are the state and society with its institutions, organizations, firms, enterprises, individuals. more specifically, the subjects of economic security are state and local executive and legislative authorities, ministries and departments, commercial and non-profit organizations, public organizations and individual citizens of the country.

The main tasks of economic security are: ensuring proportional and continuous economic growth, overcoming inflation and unemployment, forming an effective structure of the economy, reducing the budget deficit and public debt, providing social protection and improving the quality of life of the population, stabilizing the national currency, increasing the country's competitiveness, etc. [1].

To achieve a high level of economic security, it is necessary to create the maximum security of its main functional components. The functional components of the country's economic security are a set of its main directions, which differ significantly from each other.

The economic security of the country, being one of the constituent subsystems of national security, has a complex structure containing its own components. The list of components of economic security is somewhat controversial. This is due to the fact that certain components of national security, defined by law, are also included in the system of economic security, which causes criticism from scientists and practitioners [3].

Most researchers of economic security have come to the conclusion that the main elements of economic security are: raw material and resource security, energy security, financial security, social security, innovation and technological security, food security, foreign economic security.

Macroeconomic security is the state of the economy in which a balance of macroeconomic reproduction proportions is achieved.

Financial security is such a state of the budgetary, monetary, banking, monetary system and financial markets, which is characterized by balance, resistance to internal and external negative threats, the ability to ensure the effective functioning of the national economic system and economic growth [1].

Foreign economic security is such a state of compliance of foreign economic activity with national economic interests, which ensures the minimization of state losses from the impact of negative external factors and the creation of favorable conditions for the development of the economy due to its active participation in the global division of labor [1].

Investment security is such a level of national and foreign investments (subject to their optimal ratio) that is able to provide long-term positive economic dynamics if there is an appropriate level of funding for the scientific and technical sphere, an innovative infrastructure and the right innovative mechanisms have been created.

Social security is such a state of development of the state, in which it is able to provide a decent and high-quality standard of living for the population, regardless of the influence of internal and external threats. Scientific and technological security is such a state of the scientific, technological and production potential of the state, which allows to ensure the proper functioning of the national economy, sufficient to achieve and maintain the competitiveness of domestic products, as well as to ensure state independence through its own intelligence and other technological resources.

Energy security is such a state of the economy that ensures the protection of national interests in the energy sector from existing and potential threats of an internal and external nature, allows meeting the real needs for fuel and energy resources to ensure the livelihoods of the population and the reliable functioning of the national economy in normal, emergency and military regulations.

The reliable and efficient state development depends on the economic development of the companies. The lack of effective monitoring and assessment of threats does not allow companies to effectively develop their defense system to detect and prevent corporate's wrong behavior in the future. Violations against the confidentiality and integrity of information, fraud, copyright infringement, interference in the data systems of corporate enterprises, banks, and institutions are becoming more common [2].

Demographic security is such a state of protection of the state, society and the labor market from demographic threats, which ensures the development of the country, taking into account the totality of balanced demographic interests of the state, society and the individual in accordance with the constitutional rights of citizens.

Food security is such a level of food supply for the population that guarantees socio-economic and political stability in society, sustainable and high-quality development of the nation, family, individual, as well as decent economic development of the state [3].

The parameters of each of the components of economic security must ensure its balance, and their level must be sufficient to ensure the stability of the system against the action of internal and external threats in the current and long-term periods.

It should be noted that today the main problems of ensuring the economic security of our country are:

- corruption;
- COVID-19;
- deterioration of the well-being of the population and an increase in the unemployment rate;

- increasing the shadowing of economic activity;
- a sharp decline in real GDP;
- loss of investment attractiveness of the country.

Conclusions. Thus, the problems of economic security are indeed very important in the modern world. Economic security is the basis for ensuring sovereignty, competitiveness, defense capability, supporting social improvement in society, and the country's organic entry into the world economy. It should be noted that the lack of a common understanding of the essence of economic security and the definition of its constituent elements, both in the scientific literature and in the legal framework, gives rise to disagreements and determines the relevance of further scientific developments in this area.

BIBLIOGRAPHIC REFERENCES:

1. Sheila R. Ronis Economic Security: Neglected Dimension of National Security? Published for the Center for Strategic Conferencing Institute for National Strategic Studies by National Defense University Press Washington, D.C. 2011.
2. Rybalchenko, L., Ryzhkov, E., & Ohrimenco, S. (2021). Modeling economic component of national security. Scientific journal "Philosophy, Economics and Law Review", 1(1), 25-36 (accessed 23 March 2022).
3. Hough, P Understanding Global Security, 2nd ed., Routledge, London. International Labour Organization (ILO) (2004), Economic Security for a Better World, Geneva, 2008, available at:<http://www.social-protection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action;jsessionid=ba5695c9f7bbc9a3a30c5d398728626619fcdcfb08ee9b6437707cd5e3e60929.e3aTbhuLbNmSe34MchaRahaKch90?ressource.ressourceId=8670> (accessed 23 March 2022).
4. Рибальченко Л.В., Довгаль С.В. Економічна безпека держави та заходи щодо її покращення / The 8th International scientific and practical conference "Science and education: problems, prospects and innovations"(April 28-30, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021– с. 613-617 (accessed 23 March 2022).

Scientific coordinator: OHRIMENCO SERGHEI, ASSOCIATE PROFESOR PHD
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Gagarin Avenue, 26, Dnipro, Dnipropetrovsk
region, Ukraine

DIGITALIZATION OF THE FOOD FIELD IN THE CONDITIONS OF THE „COVID-19” PANDEMIC

DIGITALIZAREA DOMENIULUI ALIMENTAR ÎN CONDIȚIILE PANDEMIEI „COVID-19”

COJOCARU CRINA-MARIA, stud. master., specialitatea: Management Hotelier

Universitatea Babeș-Bolyai

România, mun. Cluj-Napoca, Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 1, RO-400084

Datele de contact ale autorului: tel. (+40) 799627209

e-mail: crina-maria@hotmail.com

Abstract. *The appearance of the coronavirus at the end of 2019 disturbed the peace of the entire planet. The rapid increase in the number of infected people has led to restrictions by governments. It started with wearing masks in public places, followed by reducing the number of consumers in the premises, and finally reaching the lock downs. All economic fields have suffered, especially the food industry. In order to survive in the economic market, entrepreneurs were looking for solutions, so this crisis has contributed to the growing emphasis on developing a business strategy through the intensive exploitation of technology. As a result, the COVID-19 pandemic imposed one of the largest increases in investment in technology in history.*

During this research, the terms digitization, the process of adapting businesses to new conditions and consumer behavior in pandemic circumstances were studied. In order to detect the influence of coronavirus on consumers' purchasing decisions, a survey was conducted with the participation of 60 people. Following this research, it was found that most respondents place orders online with the help of devices quite often, more since the beginning of the pandemic the volume of shopping has increased and diversified. Of course, it could not be without difficulties, but they still have confidence in ordering online, this has become a habit, with the help of this action they gain time and money. As we can see, the pandemic played an important role in digitizing the food industry.

Key words: *coronavirus, pandemic, digitalization, food industry, consumer behavior*

JEL CLASSIFICATION: L20, L22, L25, L93.

Introducere. Apariția coronavirusului, la sfârșitul anului 2019, a perturbat întreaga planetă. În numai câteva luni, una după alta țările implementau restricții generale și recomandare de a rămâne în interiorul domiciliului, ca într-un final să intre în lock down-uri drastice, pentru a face față volumului mare de infecții [1]. Aceste măsuri au afectat fiecare sector al economiei. Industria alimentară a fost printre primele care a înregistrat mari pierderi. Întreprinzătorii acestui domeniu au avut de întâmpinat trei obstacole:

- Primul include modificări ale cererii și blocaje din partea ofertei.
- Cel economic. Prin impulsurile din sectorul financiar, industria agroalimentară se va confrunta cu mai multe dificultăți în achiziționarea investițiilor și capitalului necesar, fiind în același timp supusă unor fluxuri internaționale limitate de capital.
- Al treilea obstacol se referă la schimbările comportamentale, atât din partea consumatorilor, care își pot schimba tiparele de consum în funcție de nivelul de aversiune la risc, cât și din partea

firmelor, cu o incertitudine crescândă cu privire la producția viitoare și la modificările legislative potențiale [2].

Pentru a rezista la noile provocări, deținătorii de afaceri alimentare au fost nevoiți să găsească soluții rapide. Astfel, pentru a minimaliza pierderile și a continua să-și vândă produsul, au trebuit să se adapteze noilor tendințe operativ. Cele mai importante dintre aceste tendințe sunt digitalizarea și schimbarea preferințelor consumatorilor. Acești acceleratori creează oportunități pentru o recuperare mai durabilă.

Obiectivele. Obiectivele preconizate au fost legate de desfășurarea activității industriei alimentare în condiții de pandemie (COVID - 19) și în termen prin digitalizare. Mai mult ca atât acest articol a fost realizat ca o metodă de cercetare. Așadar, a fost elaborat un chestionar pentru a colecta informații și a analiza comportamentul consumatorilor perioada pandemică.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Pentru a înțelege nivelul actual de digitalizare în sectorul alimentar, a fost efectuată o analiză a literaturii de specialitate. În acest aspect 15 articole au fost colectate citind cu atenție rezumatele. După evaluarea textelor, 10 studii au rămas în selecția finală pentru cercetarea dată, cele excluse erau „în afara subiectului”. Lucrările adunate au fost sistematizate din punct de vedere al numelui autorilor, anul publicării, titlul revistei, obiectiv, abordare și caracteristici. Această organizare a lucrărilor a oferit un rezumat al stadiului actual al tehnicii despre digitalizarea în industria alimentară.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. În atingerea obiectivelor propuse, s-a utilizat o metodă de cercetare calitativă, cu ajutorul căreia să se poată înțelege noile tendințe și necesități ale industriei alimentare în condițiile pandemice, dar și un sondaj elaborat de autor, pentru a descoperi comportamentul consumatorilor și preferințele acestora în condițiile de pandemie (COVID-19).

Transformarea digitală este un proces care are un impact semnificativ în context organizațional. Adaptarea la schimbările generate de digitalizare se poate face prin învățare organizațională. Ea presupune crearea unei culturi care să încurajeze angajații și clienții să empatizeze cu schimbările generate de tehnologie. Pentru a facilita digitalizarea întreprinderile alimentare trebuie să dezvolte o cultura organizațională centrată pe angajați și pe clienți, bazată pe învățare, mentorat și suport. Aceste elemente îi vor ajuta să îmbrățișeze mai ușor schimbarea.

Rolul tehnologiei informației în procesele organizaționale nu este unul nou. Diferența dintre modernizare prin tehnologie și organizarea digitală a afacerilor a fost susținută și de ubicuitatea unor tehnologii cum sunt rețeaua globală de internet și adoptarea la scară largă a tehnologiei datorită costurilor scăzute [3].

Digitalizarea presupune definirea, dezvoltarea și implementarea unor medii și instrumente digitale cu impact strategic, combinate cu automatizarea proceselor, utilizarea inteligentă a datelor și informațiilor, precum și noi experiențe sociale în medii digitale.

Tehnologiile digitale permit întreprinderilor să ofere răspunsuri adecvate și adaptate așteptărilor clienților în ceea ce privește produsele și serviciile oferite, încrederea, implicarea activă, o percepție nouă asupra procesului managerial, și noi experiențe.

Platformele digitale reprezintă mecanisme care generează efecte de rețea care facilitează, conexiuni, tranzacții și schimburi cu o valoare diferită între indivizi sau organizații. Aceste schimburi

inclus comunicarea și utilizarea unor informații personale, vânzarea de produse, platforme digitale și oferirea de servicii.

Tehnologiile cheie și reprezentative selectate pentru digitalizarea sectorului alimentar sunt:

- Sisteme cyber-fizice de producție (CPPS) – tehnologie pentru realizarea producției inteligente
- Internetul industrial al lucrurilor (IIoT) este versiunea industrială sau cea industrială a Internet of Things. Poate fi văzută ca o expansiune sistematică a automatizării și o îmbunătățire progresivă a modului în care mașinile comunică între ele la locurile de fabricație. IIoT se referă în principal la interacțiunea om-obiect.
- Fabricarea cloud (CM) este tehnologia cloud computing care se aplică zonei de producție. Cloud Manufacturing este un model de fabricație centrat pe client, care exploatează accesul la cerere la o colecție comună de resurse de fabricație diversificate și distribuite pentru a forma linii de producție temporare și reconfigurabile, care îmbunătățesc eficiența, reduc costurile ciclului de viață ale produsului și permit încărcarea optimă a resurselor ca răspuns la sarcina generată de clienți variabili [4].

Măsurile de distanțare socială și precauția generală față de locurile publice i-au determinat pe mulți consumatori să își schimbe obiceiurile de procurarea a produselor alimentare. Dimensiunea pieței sectorului global de livrare a alimentelor online a fost de 107,44 miliarde de dolari SUA în 2019, o cifră ce se estima că va crește la peste 154 de miliarde de dolari SUA până în 2023. Din cauza pandemiei (COVID-19) și a lipsei ulterioare de deplasare și contact fizic, livrarea de alimente în restaurantele digitale la nivel mondial a crescut în diferite țări din 2019 până în 2020. Serviciile de livrare digitale sunt definite ca mese sau gustări comandate prin intermediul aplicației mobile, internetului sau mesajelor text. În total, livrarea în restaurantele digitale a crescut cu 67% la nivel global, în timp ce Statele Unite au crescut cel mai mult, cu 123% [5]. În Europa, aplicațiile utilizate pentru livrările de alimente și băuturi au înregistrat recorduri de instalații în ultimele două trimestre ale anului 2020, volumul total de instalații la sfârșitul anului 2020 fiind de 386 de milioane. Cele mai descărcate aplicații de livrare de alimente de pe continentul european au fost: UberEats (cu o cotă de piață de 22%), Just Eat Takeaway (cu o cotă de piață de 18%), urmate de Deliveroo (12%), Yemeksepeti (9%), De-livery Club (7%) și SberMarket (6%). Se estimează că 21,5% din piața alimentară se va baza pe comerțul digital, ceea ce înseamnă că niciun jucător mare din industria alimentară nu va putea eluda digitalizarea [6].

Având în vedere amenințarea coronavirusului, precum și deciziile implementate de autoritățile naționale, dar și ținând cont de toate aspectele legate de siguranță și securitate, întregul sector trebuie să dezvolte cele mai înalte standarde sanitare pentru livrările de alimente. Bunele practici sunt menite să asigure igiena și siguranța tuturor persoanelor implicate în procesul de livrare de alimente și reprezintă expresia celei mai profunde griji față de consumatori [7].

Cumpărătorii de astăzi valorifică timpul, mai presus de orice, și doresc o experiență de cumpărături lipsită de probleme. O operațiune adecvată de comerț electronic poate îndeplini cu ușurință aceste cerințe, prin opțiuni flexibile de îndeplinire a comenzii, metode de a cumpăra din nou fără efort și abonamente automate, printre multe alte funcționalități. În prezent există mai multe motive, din cauza cărora procentajul livrării produselor alimentare va crește în continuare între care:

- Comoditate și viteză – pentru obținerea alimentelor rapid și ușor, într-o lume din ce în ce mai ocupată soluția este comanda online.

- Obiceiuri – pe o perioadă îndelungată, oamenii efectuau acțiuni de cumpărare online, astfel sau format niște deprinderi, care vor urma și în viitor.
- Încredere – ca orice produs nou, plățile online creau un sentiment de frică, erau considerate nesigure, în urma pandemiei, mulți au fost nevoiți să depășească scepticismul, ca rezultat s-au format relații de încredere între consumator și producător [8].

În conformitate cu scopul și obiectivele urmărite, a fost efectuată o cercetare descriptivă, transversală, care s-a bazat pe un sondaj online. Colectarea datelor a avut loc în perioada 20-25 Martie, 2022. Eșantionul a fost constituit prin metoda cotelor. Respondenții au fost studiați din punct de vedere al vârstei, sexului și nivelului de educație. Din cele 100 de chestionare distribuite respondenților au fost colectate 75 de chestionare, dintre care 60 au fost valide, iar restul de 15 au fost incomplete sau completate incorect, rezultând o rată de răspuns de 60%.

După cum se poate observa în Tabelul 1, eșantionul a inclus 31,7% bărbați și 68,3% femei. Majoritatea dintre respondenți (63,5%) au vârsta între 21 și 30 de ani, în timp ce aproximativ 93,4% au absolvit studii universitare și masterat.

Tabelul 1. Distribuția respondenților în eșantion

Descriere	Categorie	Număr	%
Sex	Masculin	19	31,7
	Feminin	41	68,3
Vârstă	< 20	5	8,3
	21 – 30	38	63,5
	31 – 40	10	16,6
	41 – 50	4	6,6
	51 – 60	2	3,3
	+ 60	1	1,7
Educație	Gimnaziu și Liceu	3	5
	Colegiu sau Facultate	42	70
	Masterat sau Doctorat	14	23,4
	Altele	1	1,6

Sursa: Elaborat de autor.

Tabelul 2. Chestionar. Produse alimentare comandate cu ajutor aplicațiilor de livrare (Se observă următoarele rezultate-răspunsuri pentru itemii din chestionar):

Nr.o.	Intrebare	Rezultat
1	Ați comandat mâncare cu ajutorul aplicațiilor de livrare în ultimii 3 ani?	85% Da 15% Nu
2	A influențat pandemia frecvența cu care efectuați comezi utilizând aplicațiile de livrare?	68,4% Da 31,6% Nu
3	Ce tip de produse alimentare ați comandat înainte de pandemie?	70,6% Bucate preparate 5,9% Produse supermarket 0% Dulciuri 0% Băuturi

		17,6 Alte
4	Ce tip de produse alimentare ați comandat în timpul pandemiei?	82,4% Bucate preparate 11,8% Produse supermarket 0% Dulciuri 0% Băuturi 11,8 Alte
5	Cât de des comandați produse alimentare cu ajutorul aplicațiilor de livrare?	0% În fiecare zi 11,8% O dată pe săptămână 11,8% Mai multe ori pe săptămână 41,2% O dată pe lună 11,8% Mai multe ori pe lună 29,4 Alte
6	Cât de des comandați mâncare preparată cu ajutorul aplicațiilor de livrare?	0% În fiecare zi 11,8% O dată pe săptămână 11,8% Mai multe ori pe săptămână 41,2% O dată pe lună 23,5% Mai multe ori pe lună 17,6% Alte
7	În care zile ale săptămânii comandați mai des?	0% Luni 0% Marți 0% Miercuri 0% Joi 23,5% Vineri 17,6% Sâmbătă 29,4% Duminică 29,4% Nu știu/Nu răspund
8	Ce factori vă determină să folosiți aplicațiile de livrare a mâncării?	29% Evenimente speciale din familie 17,6% Recomandări rude / prieteni 0% Reclamă vazută pe internet 29,4% Insuficiența de timp 23,6% Alte
9	Ce factori vă determină să folosiți aplicațiile de livrare a produselor alimentare?	5,9% Comoditatea utilizării aplicațiilor 29,4% Economisire de timp 0% Reduceri semnificative pe aplicație 58,8% Livrare la domiciliu 5,9% Alte
10	Ați întâmpinat vreo problemă cu livrarea produselor/ bucatelor comandate prin aplicațiile de livrare?	35,3% Da 58,8% Nu 5,9% Nu știu / Nu răspund
11	Dacă da, ce dificultăți au existat?	5,9% Livrare comandă gresită 5,9% Taxare eronată

		17,8% Timp de livrare prea mare 5,9% Ambalaj deteoriorat 67,7% Altele
12	Vă simțiți în siguranță când faceți comenzi online de produse și bucate?	64,7% Da 11,8% Nu 23,5% Nu stiu / Nu răspund
13	Ați recomanda rudelor/prietenilor să facă comenzi online de produse alimentare?	88,2% Da 5,9% Nu 5,9% Nu stiu / Nu răspund

Sursa: Elaborat de autor.

Analizând datele din Tabelul 2, putem concluziona că majoritatea persoanelor care au participat la sondaj, în ultimii ani au comandat des produse alimentare cu ajutor aplicațiilor de livrare, mai mult acestea au fost influențați spre astfel de acțiuni din cauza pandemiei (COVID-19). Atât înainte ca și în timpul coronavirusului cele mai comandate categorii au fost produsele alimentare și bucatele pregătite, doar că în condițiile pandemice a crescut volumul acestora. Cel puțin o dată pe luna majoritatea au efectuat comenzi cu ajutorul aplicațiilor de livrare, de obicei în zilele de weekend. Factorii care îi influențează în efectuarea acestor acțiuni sunt sărbătorirea evenimentelor speciale din familie și insuficiența de timp liber, sau alt factor, cum ar fi dorința de a încerca ceva nou. Principalele motive pentru care se optează la livrări sunt economisirea de timp și livrarea produselor la domiciliu. Majoritatea respondenților nu au întâmpinat nici o problemă cu livrarea produselor comandate, totuși careva au avut dificultăți, au fost nevoiți să aștepte prea mult comanda, experiențe de comunicare negativă cu personalul, porții prea mici a mâncărurilor sau inexistența unor produse în aplicațiile de livrare. Cu toate acestea, în număr mare sunt acei care se simt în siguranță să facă comenzi online și ar recomanda acest lucru rudelor și prietenilor.

Rezultatele obținute. Sectorul livrărilor a evoluat puternic în ultimul timp. Din ce în ce mai mulți consumatori optează pentru servicii alimentare ce iau forma livrărilor, folosind din ce în ce mai multe soluții noi pentru a comanda - spre exemplu aplicații de pe dispozitivele mobile. Loialitatea consumatorilor față de anumite restaurante este direct proporțională cu barierele pe care trebuie să le depășească pentru a folosi gama lor de produse. Acest aspect trebuie de avut în vedere, deoarece acești factori vor avea un impact semnificativ asupra dezvoltării ulterioare a sectorului de livrare de alimente.

Opțiunea de a comanda mâncare gătită în special în ultimii ani, pentru unii a devenit soluția perfectă, deoarece salvează timpul, este mai sigur, nu trebuie să interacționeze cu alți oameni, astfel evită infectarea cu coronavirusul, iar pentru prestatorii de produse și servicii alimentare pandemia a accelerat procesul de digitalizare, și a format noi canale de distribuție a bunurilor realizate.

CONCLUZII / RECOMANDĂRI

Digitalizarea transformă companiile agricole și din industria alimentară și permite optimizarea costurilor de producție, reducerea cheltuielilor cu forța de muncă și posibilitatea extinderii într-un timp mai scurt. Se preconizează că vânzările de produse alimentare prin canalele de comerț electronic vor crește, din cauza schimbării comportamentului consumatorilor după pandemie. Clienții văd o alternativă de a economisi bani și timp, prin utilizarea aplicațiilor de livrare, deoarece nu sunt

influențați de trucurile de marketing folosiți de afaceriști în cadrul unităților de alimentare. Pandemia a fost un factor care a influențat accelerarea procesului de digitalizare a industriei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Raport pe țară: România, *Food Foresight: Impactul COVID-19 asupra sectorului alimentar din Europa Centrală și de Est*, Revista: EitFood.
2. Legea 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19. Disponibil online: <https://www.mai.gov.ro/wp-content/uploads/2020/05/LEGE-nr.-55-din-15-mai-2020.pdf> (accesat 25.03.2022).
3. B. Munteanu, *Transformare digitală și gândire inovatoare*, 2022. Curs.
4. M. Demartini, C. Pinna, F. Tonelli, S. Terzi, C. Sansone, C. Testa, Food industry digitalization: from challenges and trends to opportunities solutions, 2018. Disponibil online: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2405896318314617?token=D82990985C5F7E842BD75DBF84203C8DAC7C3079418AD0F20779887783DB696293A97209B32FD9C72BA67A3585484ABF>, (accesat 26.03.2022).
5. Statista. Year-over-Year Daily Change in Seated Restaurant Diners due to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic Worldwide from February 24, 2020 to August 24, 2021. Disponibil online: <https://www.statista.com/statistics/1103928/coronavirus-restaurantvisitation-impact/> (accesat 23.03.2022).
6. Sensor Tower. The State of Food Delivery Apps 2021. Disponibil online: <https://go.sensortower.com/rs/351-RWH-315/images/the-state-of-food-delivery-apps-2021-condensed-final.pdf> (accesat 24.03.2022).
7. M. Stancu, *Pandemia COVID-19 a impus una dintre cele mai mari creșteri ale investițiilor în tehnologie din istorie*, 2020. Disponibil online: <https://home.kpmg/ro/ro/home/presa/comunicate-presa/2020/11/pandemia-covid19-crestere-investitii-tehnologie-kpmg.html> (accesat 23.03.2022).
8. A. Pop, *Cum a schimbat COVID-19 industria alimentară pentru totdeauna*, 2021. Disponibil online: <https://vtex.com/ro/blog/strategie/cum-a-schimbat-covid-19-industria-alimentara-pentru-totdeauna/> (accesat 25.03.2022).

Coordonatorul științific: CAPAȚINA Valentina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
tel. (+373) 60145666
e-mail: vcapatina@yahoo.com

În redacția autorilor

Machetare: Staver Liliana

Bun de tipar 12.12.2022
Coli editoriale 3,45. Coli de autor 3,37.
Comanda nr. 43.

Serviciul Editorial-Poligrafic al ASEM
Republica Moldova, mun. Chișinău, MD-2005,
str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61
Telefon: + 373 (22) 402 910